

Economisch - Statistische Berichten

46e JAARGANG - 22 FEBRUARI 1961 - No. 2274

COTTON COUNCIL INTERNATIONAL
(U.S. Corp)

requires as a Market Researcher an

ECONOMIST
(University graduate).

His task will be to keep contact with Cotton Institutes in Western European Countries.

It is expected that the person selected will, by knowledge and experience, be able to fulfill this coordinating task between the market researchers of the various countries and Cotton Council International. Therefore a great deal of travelling is needed. It is necessary that candidates can speak English fluently and can clearly express themselves in that language.

Please apply in handwriting, in English, giving full particulars re: age, experience, etc., together with a recent photo, to: Cotton Council International, c/o Nederlands Katoen Instituut, Pieter de Hoochweg 22, Rotterdam 6.

Financiering
en verzekering
van invoer-
uitvoer-
en
transito-zaken

R. MEES & ZONEN
ROTTERDAM

M.A.B. n.v.
K. C. SLIJK

Schiedamsevest 44 d - Rotterdam-1
Tel. 010 - 11 91 11 (2 lijnen)

*M*akelaars in onroerende goederen.
Vertrouwensopdrachten.

*A*dministraties voor Verenigingen
van Eigenaren (Appartementenwet)

*B*emiddeling bij aan- en verkoop
van appartementen (horizontale
verkoop). Specialisten sedert 1951.

★ **TAXATIES** bij aan- en verkoop,
voor successieaangiften, enz.

★ **HYPOTHEKEN**

GRATIS op aanvraag beschikbaar:
"M.A.B. n.v.-Nieuws" - ons maandblad, waarin
regelmatig aantrekkelijke aanbiedingen volledig
omschreven worden opgenomen.

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van de

Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.

Telefoon redactie: (010 of 01800) 5 29 39. Administratie:
(010 of 01800) 3 80 40. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.

Abonnementprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar (België en Luxemburg B.fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.

Losse exemplaren van dit nummer 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Postkantoor Westzeedijk, Rotterdam-6.

Advertenties: Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 6 93 00, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f0,36 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f0,72 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

De sociale en regionale herkomst der studenten

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft onlangs een interessante publikatie het licht doen zien betreffende de sociale en regionale herkomst der studenten ¹⁾. Hieruit blijkt, dat in 1958/59 49 pCt. der studenten afkomstig was uit het hoger milieu, 23 pCt. uit de kringen van de middelbaar gesalarieerden, 20 pCt. uit de kringen van de middelbaar zelfstandigen en 8 pCt. uit het lager milieu. Voor alle universiteiten en faculteiten geldt, dat het hoger milieu sterker vertegenwoordigd is bij de vrouwelijke dan bij de mannelijke studenten. Hoewel onder de mannelijke studenten het hoger milieu het sterkst vertegenwoordigd is, is dit niet voor alle universiteiten en faculteiten het geval. In Eindhoven bijv. is het grootste percentage, nl. 36, afkomstig uit de kringen van de middelbaar gesalarieerden en in Wageningen is 42 pCt. van de studenten afkomstig uit de kringen van de middelbaar zelfstandigen.

Zijn er bij de studenten wat betreft afkomst verschillen te constateren ten aanzien van de keuze van de faculteit? Bij de vrouwelijke studenten is er weinig verschil waar te nemen; in alle milieus bestaat een grote belangstelling voor letteren en wijsbegeerte. De mannelijke studenten hebben naar milieu een meer verschillend gerichte belangstelling. Uit het hoger milieu blijken relatief meer studenten geneeskunde en rechten te studeren dan uit de andere milieus, terwijl zij die afkomstig zijn uit het lager milieu en uit de kringen van de middelbaar gesalarieerden meer belangstelling hebben voor wis- en natuurkunde en voor techniek.

De vaders van 25 pCt. der studenten hebben eveneens een universitaire opleiding gehad. Uit de gepubliceerde cijfers is af te leiden dat de studierichting van de vader van invloed is geweest op de keuze der faculteit van de zoons. Zo heeft bijv. 54 pCt. van de studerende artsenzoons de faculteitskeuze van hun vader gevolgd; 79 pCt.

van de studenten waarvan de vaders hebben gestudeerd in een der zgn. B-faculteiten volgen eveneens een opleiding in een van deze wetenschappen. De dochters volgen de faculteitskeuze van haar vaders in veel mindere mate.

Rooms-katholieke studenten hebben een iets grotere voorkeur voor letteren en wijsbegeerte dan die van andere kerkelijke gezindten; gereformeerde studenten daarentegen hebben een grote belangstelling voor wis- en natuurkunde en voor economie. Van de niet-confessionele universiteiten neemt Eindhoven een bijzondere positie in, daar slechts 13 pCt. van de daar studerende Nederlands Hervormd is, tegen een landelijk gemiddelde van 24 pCt. Dit verschijnsel wordt verklaard uit het feit, dat het regionale aantrekkingsgebied van de Technische Hogeschool te Eindhoven zich in hoofdzaak uitstrekt over de zuidelijke provincies.

De gemeenten van herkomst der studenten worden onderscheiden in plattelandsgemeenten, industriesteden, verzorgende centra en forensengemeenten. Ten aanzien van de herkomst der studenten uit deze gemeenten blijken er grote verschillen te bestaan. Zo komt 45 pCt. van de studenten uit de verzorgende centra, waar slechts 29 pCt. van de 18-29-jarige inwoners van Nederland woont. Uit de plattelandsgemeenten daarentegen, waar 44 pCt. der 18-29-jarige bevolking gehuisvest is, is slechts 21 pCt. der studenten afkomstig. In de forensengemeenten is het relatieve aantal studenten bijzonder groot. De belangstelling voor het hoger onderwijs is in de industriesteden geringer dan in de verzorgende centra.

Er bestaat een zeker verband tussen de aard van de gemeenten van herkomst en de faculteitskeuze der studenten. De van het platteland afkomstige studenten hebben een grotere belangstelling voor diergeneeskunde, landbouwkunde en godgeleerdheid. Studenten uit industriesteden blijken een voorkeur te hebben voor techniek en economie. De verstedelijking van het westen des lands wordt als oorzaak genoemd van de grote concentratie van studenten in dit deel van Nederland. Daarnaast acht het C.B.S. het aannemelijk, dat de grotere deelname aan het hoger onderwijs in Utrecht, Noord- en Zuidholland ook een gevolg is van de aanwezigheid in deze provincies van meerdere instellingen van hoger onderwijs.

¹⁾ „De sociale en regionale herkomst der studenten bij het hoger onderwijs, 1958/59”. Verkrijgbaar bij Uitgeversmaatschappij W. de Haan N.V., Zinzendorfflaan 3, Zeist, en bij de boekhandel, 48 blz. en 11 cartogrammen, f. 7,50. Onder studenten worden uitsluitend verstaan de studenten van Nederlandse nationaliteit, jonger dan 35 jaar, die volledig zijn ingeschreven. Tenzij uit de tekst van het rapport anders blijkt worden onder „universiteiten” alle instellingen voor hoger onderwijs verstaan.

INHOUD

Blz.	Blz.
De sociale en regionale herkomst der studenten	199
Uitvoer en binnenlands economisch beleid statistisch bezien, door Drs. E. H. v. d. Poll	200
Een analyse van het Nederlandse suikerverbruik, door Drs. J. Amerlung	203
Wél verdrievoudiging van het aantal personenauto's, door Drs. C. J. Schotsman	206
De algemene vrachtvaart in 1960, door C. Vermey	207
Europa-bladwijzer No. 11a	209
Boekbespreking :	
Rapport van de Commissie ter bestudering van	
de mogelijkheden van toepassing van substanti- alistische winstopvattingen op het fiscale ter- rein, bespr. door Drs. E. L. Berg	211
Ingezonden stuk :	
Heeft België de slechtst georganiseerde detail- handel van de Euromarkt?, door J. Vandewalle met een naschrift van Dr. J. A. Geertman	213
Notities :	
Kunstabloemen	208
Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman	214
Recente publikaties	215
Statistieken	216

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit. **Adjunct Redacteur-Secretaris:** J. J. Hartemink.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
 J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Een statistische analyse van enige na-oorlogse jaren maakt het aannemelijk dat er geen redenen zijn om aan te nemen dat de binnenlandse economisch-politieke maatregelen op het gebied van lonen en prijzen onze uitvoerontwikkeling in feite in belangrijke mate hebben gestimuleerd. Weliswaar is onze uitvoer harder gestegen dan die van de andere landen, maar dit kan grotendeels worden toegeschreven aan de omstandigheid dat de conjunctuur in de voor ons relatief belangrijker afzetgebieden (Europa) gunstiger is geweest dan die in de andere afzetgebieden en dat ons uitvoerpakket relatief meer producten bevat met een hoge inkomens-elasticiteit, hetgeen bij een stijgende conjunctuur als in de na-oorlogse jaren een voordeel voor onze uitvoer heeft betekend. Daarnaast is door ons bedrijfsleven in nauwe samenwerking met de Overheid (bijv. havenactiviteit) vermoedelijk vooral onze gunstige geografische ligging zo goed mogelijk uitgebuit. Het zijn namelijk juist de producten die speciaal van deze gunstige ligging kunnen profiteren, die bij de Nederlandse uitvoer harder zijn gestegen dan bij de concurrenten.

De Nederlandse uitvoer is, zoals bekend, in sterke mate afhankelijk van de wereldconjunctuur en de ontwikkeling van de wereldhandel. Onze invloed op de wereldconjunctuur en wereldhandel is uiteraard zeer gering, hetgeen verklaart dat ons land, gezien het relatief grote belang van de uitvoer voor onze totale nationale economie, in sterke mate afhankelijk is van datgene wat er in het buitenland plaatsvindt. Via de export wordt in ons land de wereldconjunctuur als het ware geïmporteerd en Nederland is aan de grillen van deze wereldconjunctuur overgeleverd.

Men kan echter de vraag opwerpen, of onze uitvoer slechts gedoemd is de wereldhandel leidzaam te volgen of dat er, naast de onmiskenbare invloed van de wereldconjunctuur, een eigen binnenlandse invloed op onze uitvoer uit kan gaan. Het lijkt duidelijk dat wij bij de economische politiek zoals die in de na-oorlogse jaren in ons land is gevoerd in feite zijn uitgegaan van de veronderstelling dat onze uitvoer extra kon worden gestimuleerd door binnenlandse economisch-politieke maatregelen. Het na-oorlogse systeem van het, ten opzichte van het buitenland, laag houden van prijzen en lonen immers was gebaseerd op de gedachte dat op die manier een extra uitvoerstijging kon worden verkregen. Is deze in feite ook gerealiseerd?

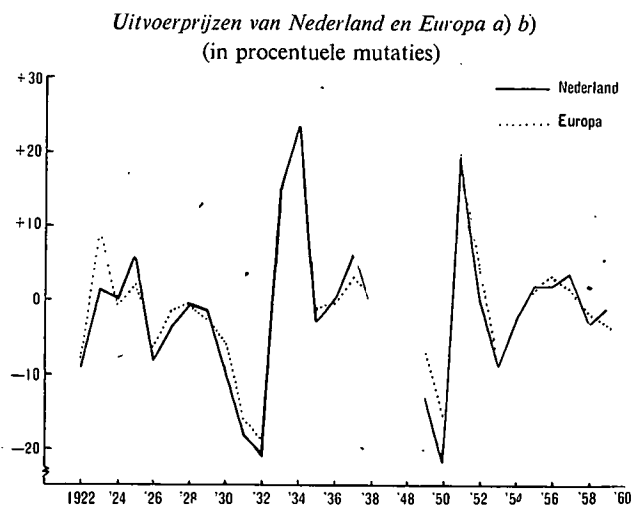
In het onderstaande is getracht, door middel van een analyse van het ter beschikking staande statistische materiaal, na te gaan of een dergelijke bewuste beïnvloeding van onze export van binnenuit inderdaad kan worden waargenomen.

Op het eerste gezicht lijkt dit wel aannemelijk. Immers, de opvatting dat in het verleden bepaalde stimulerende binnenlandse beleidsmaatregelen op onze uitvoerontwikkeling hebben ingewerkt, schijnt steun te vinden in de feitelijke ontwikkeling. Wanneer onze uitvoerontwikkeling gedurende de afgelopen jaren wordt vergeleken met de wereldhandel in het algemeen dan blijkt onze uitvoer harder te zijn gestegen dan deze wereldhandel. Dit verschijnsel is voldoende bekend zodat het hier niet nader behoeft te worden toegelicht.

Uitvoer en binnenlands economisch beleid statistisch bezien

Mag echter deze extra stijging van de Nederlandse export aan een bewuste beïnvloeding van binnenuit worden toegerekend? Met andere woorden, hebben onze economisch-politieke beleidsmaatregelen van na de oorlog tot bijv. een, vergeleken bij het buitenland, relatief gunstige prijsontwikkeling geleid waaruit de extra stijging van de Nederlandse uitvoer zou kunnen worden verklaard?

Voor zover dit met behulp van het ter beschikking staande statistische materiaal kan worden nagegaan is dit nauwelijks het geval geweest. De Nederlandse exportprijzen hebben, zoals uit onderstaande grafiek duidelijk blijkt, in grote mate dezelfde ontwikkeling doorgemaakt als de buitenlandse exportprijzen, zowel vóór de oorlog als na de oorlog. Uit niets blijkt dan ook dat er in de na-oorlogse jaren een aparte invloed van binnenuit op ons exportprijsspeel is uitgegaan.

a) Tot 1950, alleen Engeland, West-Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland, België, Zweden en Zwitserland. Na 1950 de totale O.E.E.C.

b) De cijfers tot en met 1950 zijn ontleend aan „The terms of trade” van Charles P. Kindleberger. De cijfers over de periode na 1950 zijn ontleend aan de O.E.E.C.-statistieken.

Is het nog mogelijk de extra stijging (of althans een deel daarvan) van de Nederlandse uitvoer te verklaren uit in het binnenland genomen economisch-politieke maatregelen wanneer deze maatregelen in feite nauwelijks hebben geleid tot een andere prijsontwikkeling als bij de concurrerende landen? Hartog bijv. meent, dat het relatief lagere loonpeil wel degelijk stimulerend op onze uitvoer heeft gewerkt, al heeft dit volgens hem niet geleid tot een lagere uitvoerprijs dan die van de concurrerende landen. Hij veronderstelt dus in feite een ander mechanisme dan de onderbiedingstheorie en stelt dat wij niet naar de vraagkant maar naar de aanbodzijde moeten kijken. Wanneer in ons land het loonpeil relatief laag is maar de exportprijzen weinig afwijken van de wereldmarktprijzen, dan zullen de bij de export gemaakte wereldrelatief hoog zijn en dus een prikkel vormen om de productie te bestemmen voor uitvoer ¹⁾. Het lijkt uiterst moeilijk deze op zichzelf plausibel klinkende verklaring statistisch te onderkennen en te meten om aldus te kunnen nagaan in hoeverre hieruit de verschillen tussen de Nederlandse en de buitenlandse export kunnen worden verklaard.

In het onderstaande is toch getracht, voor enkele recente jaren, na te gaan of er statistische aanwijzingen kunnen worden gevonden dat de politiek van lage lonen inderdaad haar stempel op de ontwikkeling van onze uitvoerwaarde heeft gedrukt. Indien men zulks aan de hand van de ter beschikking staande cijfers wil nagaan dan lijkt het bepaald noodzakelijk onze uitvoer niet alleen als totaal maar ook in onderdelen te vergelijken met de wereldhandel. Een dergelijke invloed van de loonpolitiek enz. immers moet niet alleen in het totaal maar ook in de onderdelen van onze uitvoer zijn terug te vinden. Wanneer men echter hiertoe overgaat dan dient men zich wel te realiseren dat het verschil tussen de totale Nederlandse uitvoer en de wereldhandel in het totaal niet hetzelfde is als een optelsom van de verschillen in de diverse onderdelen. Nederland bijv. kan in het totaal veel harder zijn gestegen dan de andere landen maar toch per onderdeel evenveel zijn gestegen als die andere landen. Met het onderstaande denkbeeldige geval moge dit allereerst nader worden geïllustreerd.

TABEL 1.

Uitvoer van Nederland en uitvoer van andere landen verdeeld over produkten en afzetgebieden

	Afzetland A		Afzetland B		Totaal	
	uitvoer- stijging in pCt.	gewicht in pCt.	uitvoer- stijging in pCt.	gewicht in pCt.	uitvoer- stijging in pCt.	gewicht in pCt.
Nederland						
Produkt A	+ 20	35	+ 3	10	+ 16	45
Produkt B	+ 3	15	+ 40	40	+ 30	55
Totaal	+ 35	50	+ 33	50	+ 24	100
Andere landen						
Produkt A	+ 20	10	+ 3	40	+ 6	50
Produkt B	+ 3	35	+ 40	15	+ 14	50
Totaal	+ 7	45	+ 13	55	+ 10	100

Met behulp van dit voorbeeld kan het duidelijk worden gemaakt dat het feit dat onze uitvoer harder stijgt dan de wereldhandel geenszins behoeft te betekenen dat onze uitvoer per onderdeel eveneens harder stijgt. Het feit dat onze totale uitvoer harder stijgt dan de wereldhandel kan namelijk worden veroorzaakt door de omstandigheid

¹⁾ Dr. F. Hartog: „Op de drempel van de zestiger jaren”. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van gewoon hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Groningen op 29 november 1960.

dat (zoals in het voorbeeld) het aandeel van Nederland in de relatief hard stijgende onderdelen van de wereldhandel groter is dan bij de andere landen. Is dit ook in werkelijkheid het geval geweest?

Teneinde zulks na te gaan moet de totale Nederlandse uitvoerontwikkeling niet alleen worden vergeleken met de wereldhandel zonder meer maar ook met het totaal van de wereldhandel dat ontstaat wanneer de onderdelen van die wereldhandel worden gewogen met de Nederlandse verdeling over die onderdelen. Het verschil tussen de aldus gewogen wereldhandel en de ongewogen wereldhandel geeft dan aan of de voor Nederland relatief belangrijke onderdelen per saldo harder zijn gestegen dan de wereldhandel of niet. Indien de onderdelen die voor Nederland relatief belangrijk zijn in de wereldhandel harder zijn gestegen (of minder hard zijn gestegen) dan kan zulks moeilijk aan het binnenlandse economisch beleid in ons land worden toegerekend. Alleen wanneer onze uitvoer per saldo in de onderdelen zelf harder is gestegen kan er sprake zijn van een invloed van ons loonbeleid. Dit beleid kan dus alleen de na weging overblijvende verschillen tussen de Nederlandse uitvoer en de wereldhandel verklaren.

Uit het statistische materiaal dat ter beschikking staat kan inderdaad worden afgeleid dat de handel met de voor Nederland relatief belangrijke afzetgebieden en in de voor Nederland relatief belangrijke produktengroepen harder is gestegen dan de wereldhandel in het algemeen. Hieruit kan een aanzienlijk deel van de extra stijging van de Nederlandse uitvoerwaarde worden verklaard ²⁾.

Een en ander moge nog eens worden geïllustreerd voor de jaren na 1953 ³⁾. In tabel 2, kolom 1 wordt de ontwikkeling van de Nederlandse uitvoerwaarde vergeleken met de wereldhandel zonder meer en in kolom 2 met de gewogen wereldhandel. Als onderdelen bij de weging is de uitvoer per produktengroep naar een bepaald afzetgebied (of groep van afzetgebieden) genomen. De bij deze berekening gebruikte goederengroepen en afzetgebieden staan vermeld in tabel 3.

TABEL 2.

Verskil in stijging Nederlandse uitvoerwaarden en de stijging van de waarde van de wereldhandel ⁴⁾ in procentuele mutaties (Nederland - wereldhandel)

	ongewogen wereld- handel	gewogen wereld- handel
1953	+ 5	+ 2
1954	+ 6	+ 3
1955	0	- 2
1956	- 3	- 4
1957	0	- 1
1958	+ 10	+ 6
1959	+ 7	+ 5
Totaal	+ 25	+ 9

Uit de cijfers blijkt duidelijk dat het verschil tussen de Nederlandse ontwikkeling en de buitenlandse ontwikkeling aanmerkelijk geringer wordt wanneer de samenstelling van onze uitvoer in de berekening wordt gebracht. In deze

²⁾ Zie het artikel „Ontwikkeling en structuur van de Nederlandse uitvoer” in „De Economist” van 5 mei 1959.

³⁾ Vanaf 1953 staan dank zij het werk van de internationale organisaties redelijke cijfers omtrent de wereldhandel en zijn onderdelen ter beschikking.

⁴⁾ De totale handel met de gebieden buiten Europa en de Verenigde Staten was niet in onderdelen bekend. Als indicator voor het verloop van de handel met deze gebieden is de uitvoer van Europa en de Verenigde Staten naar die gebieden genomen.

periode blijken onze afzetgebieden en onze afzetlanden het beter te hebben gedaan dan de wereldhandel in het algemeen en daar heeft onze uitvoer van geprofiteerd. Zo is speciaal de invoer in het voor ons zo belangrijke West-Duitsland en in Europa in het algemeen harder gestegen dan de wereldhandel, zodat men zou kunnen zeggen dat de conjunctuur in de voor ons relatief belangrijker afzetgebieden gunstiger is geweest dan de wereldconjunctuur in het algemeen. Anderzijds bevat het Nederlandse uitvoerpakket relatief meer goederen met een naar verhouding hoge inkomens-elasticiteit en dit heeft in een periode van opgaande conjunctuur als de onderhavige eveneens een voordeel voor onze uitvoerontwikkeling betekend. Onze mogelijkheden zijn dus, zonder dat van Nederland een bepaalde invloed is uitgegaan, gunstiger geweest dan die van de andere landen en hieruit kan een zeer groot deel van onze extra uitvoerstijging statistisch worden verklaard.

Blijft er daarnaast nog een mogelijkheid dat ook de binnenlandse economisch-politieke constellatie een deel van de extra stijging van de Nederlandse uitvoerwaarden kan verklaren? Immers, ook wanneer men door middel van weging het verschil in samenstelling zo goed mogelijk heeft uitgeschakeld, blijkt de Nederlandse uitvoerwaarde harder te stijgen dan die van de andere landen. Dit betekent dat wij ook binnen bepaalde onderdelen meer moeten zijn gestegen dan de andere landen.

In tabel 3 is voor de diverse jaren aangegeven in welke mate bepaalde produkten en afzetlanden in het totaal verschil tussen de Nederlandse uitvoerontwikkeling en die van de gewogen wereldhandel hebben bijgedragen!

TABEL 3.

Bijdrage van de diverse onderdelen van onze uitvoer in het totale verschil tussen de procentuele mutaties in de Nederlandse uitvoerwaarde enerzijds en de procentuele mutaties in de waarde van de gewogen wereldhandel anderzijds (Nederland - gewogen wereldhandel)

	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1953 t/m 1959
vee, vlees	-0,6	0,3	0,6	-0,7	-0,6	-0,6	-	-1,6
zuivel, eieren	0,1	-0,3	-1,2	-0,7	-0,1	-0,5	-0,5	-1,6
groenten en fruit	-1,0	-0,4	0,2	0,1	-0,8	0,3	0,8	-0,8
koffie, thee, cacao	0,1	-0,1	0,2	-0,2	0,1	0,4	0,2	0,7
oliën en vetten	0,1	0,2	-0,8	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1
rest voedings- en genotmiddelen	1,2	0,6	0,2	-0,7	-0,8	0,6	0,5	1,6
<i>Voedings- en genotmiddelen totaal</i>	-0,1	0,3	-0,8	-2,1	-1,9	0,3	2,7	-1,6
<i>Grondstoffen</i>	1,1	0,2	0,1	0,3	-0,6	1,0	0,6	2,7
<i>Minerale brandstoffen</i>	0,2	2,8	0,8	0,1	0,4	1,1	-0,5	4,9
<i>Chemicaliën</i>	-0,6	-0,3	0	0,3	0,6	0,1	0,3	0,4
papier, karton	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	0	0,1	0,1	-0,3
textiel en kleding	-0,7	0,1	-0,1	0,1	0	0,9	0,4	0,7
onedele metalen	-0,2	0,3	-0,5	-1,8	1,9	1,1	-0,2	0,6
metaalprodukten	-	-	-	0,1	-	0,2	0,1	0,4
rest bewerkte en afgewerkte produkten	0,3	-0,4	0,2	1,0	-1,3	-0,2	-0,2	-0,6
<i>afgewerkte en bewerkte produkten totaal</i>	-0,8	-0,1	-0,5	-0,7	0,6	2,1	0,2	0,8
machines niet elektrisch	0,3	0,5	0,3	0,4	-0,2	0,2	0,3	1,8
elektrische machines en elektrisch materiaal	0,2	0,6	-0,3	-0,8	-0,3	0,3	0,6	0,3
vervoermateriaal	1,8	-0,6	-1,3	-1,9	0,2	0,6	0,7	-0,5
<i>machines, elek. app. en vervoermateriaal totaal</i> ..	2,3	0,5	-1,3	-2,3	-0,3	1,1	1,6	1,6
<i>Totaal</i>	2,1	3,4	-1,7	-4,4	-1,2	5,7	4,9	8,8
België	1,5	0,1	-	0,1	0,7	1,1	0,1	3,4
West-Duitsland	-0,6	-	-1,7	-0,4	-0,4	0,6	1,8	-0,7
Engeland	-1,8	1,5	0,5	0,2	-1,1	1,6	-0,6	0,3
Overig West-Europa	1,3	0,9	-0,1	-1,6	0,5	1,9	1,9	4,8
Verenigde Staten	1,0	-0,5	-1,1	0,2	-0,6	0	-0,6	-1,6
Rest Wereld	0,7	1,4	0,7	-2,9	-0,3	0,5	2,5	2,6
<i>Totaal</i>	2,1	3,4	-1,7	-4,4	-1,2	5,7	4,9	+ 8,8

Uit deze tabel kan worden afgeleid dat de Nederlandse uitvoer in onderdelen, behalve in de tijd van overbestanding in 1956 en 1957, per saldo harder is gestegen dan die bij

dezelfde onderdelen in de wereldhandel. Deze extra stijging blijkt voor het overgrote deel te zijn veroorzaakt doordat Nederland in de gehele periode is uitgelopen in de sector minerale brandstoffen en grondstoffen. Bij de andere produktengroepen kan een gering achterblijven worden geconstateerd in de sector voedings- en genotmiddelen en wel speciaal in de onderdelen zuivel- en vleesprodukten. Daartegenover stond echter een geringe exportwinst bij de afgewerkte produkten en nog in meerdere mate bij de machines. Bij de afzetlanden blijkt de exportwinst in België (onze Benelux-partner) en overig West-Europa te zijn geconcentreerd.

Uit het feit dat onze extra stijging speciaal bij minerale brandstoffen (hoofdzakelijk aardolie) en grondstoffen, dus bij arbeidsextensieve produkten, kon worden geconstateerd moet worden afgeleid dat het onwaarschijnlijk is dat de loonpolitiek er in enigszins belangrijke mate toe heeft bijgedragen dat onze uitvoer in onderdelen harder is gestegen dan de wereldhandel. Het ligt veel eerder voor de hand om hier de oorzaak in de gunstige ligging van ons land zowel voor de aan- als afvoer van bulkartikelen alsmede in onze traditionele banden met de handel in dit soort produkten te zoeken.

Concluderend zou dus kunnen worden gesteld dat een statistische analyse van enige na-oorlogse jaren het aannemelijk maakt dat er geen redenen zijn om aan te nemen dat de binnenlandse economisch-politieke maatregelen op het gebied van lonen en prijzen onze uitvoerontwikkeling in feite in belangrijke mate hebben gestimuleerd. De ontwikkeling van onze uitvoerprijs is nauwelijks anders ge-

weest dan die van de andere Europese landen. In de afgelopen jaren zijn niet vooral de arbeidsextensieve maar juist de arbeidsextensieve Nederlandse uitvoerprodukten

De Nederlandse bietsuikerproductie in 1960 ad 650.000 ton overtrof zowel het binnenlands verbruik als het minimum van 465.000 ton, waarvoor een garantieregeling geldt. De garantieregeling is ook van toepassing voor zover het binnenlands verbruik dit minimum overschrijdt. Voor het resterende deel van de productie geldt de „vrije” prijs, welke nu ca. de helft van de garantieregeling bedraagt. Een analyse van het binnenlandse suikerverbruik is derhalve van belang om een inzicht in de ontwikkelingsmogelijkheden voor de suikerbietenproductie te verkrijgen. Het grondmateriaal voor deze analyse vertoont een opvallende stijging van het suikerverbruik per hoofd, nl. met 6 kg in 1951 t.o.v. 1938. Deze stijging blijkt niet verklaard te kunnen worden door de veranderingen in het reële inkomen en door de inkomensnivellering. Geconcludeerd wordt o.a. dat het verbruik in 1960 het gegarandeerde minimum zal blijken te hebben overtroffen en dat het binnenlandse suikerverbruik in 1961 met ruim 3 pCt. zal stijgen. Het zal echter nog jaren duren voordat de binnenlandse consumptie de huidige productieomvang zal opnemen.

De invloed van het suikerverbruik op de bietenprijs.

Onder moeilijke omstandigheden hebben de Nederlandse akkerbouw en de suikerindustrie in 1960 een record hoeveelheid aan bietsuiker voortgebracht, nl. 650.000 ton. Op grond van de aanvullende regeling van 1959 wordt deze productie slechts gedeeltelijk tegen de garantieregeling verrekend. Deze regeling is als volgt:

- a. de garantieregeling geldt voor een minimum van 465.000 ton;
- b. indien het binnenlands verbruik dit minimum overschrijdt, geldt de garantieregeling voor deze grotere hoeveelheid.

In 1960 is de bietsuikerproductie echter aanzienlijk groter dan het binnenlands verbruik. Voor het resterende deel van de productie moet daarom genoeg worden genomen met de vrije prijs. Bij de huidige Russische aanbiedingen bedraagt deze laatste ongeveer de helft van de garantieregeling. Onder deze omstandigheden is de hoogte van het binnenlands verbruik dus, voor zover dit de genoemde 465.000 ton te boven gaat en ook de productie hoger is dan dit minimum, van invloed op de gemiddelde bietenprijs. Een grotere consumptie betekent in dit geval een wezenlijke bijdrage op de exploitatierkening van de bietenverbouwer. Hierdoor is het suikerverbruik mede bepalend geworden voor het areaal, dat lonend met suikerbieten kan worden bebouwd.

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingsmogelijkheden van dit areaal is een inzicht vereist in het te ver-

(vervolg van blz. 202)

harder gestegen dan de wereldhandel daarin, hetgeen het onwaarschijnlijk maakt dat van de loonpolitiek enz. een stimulerende invloed op onze export is uitgegaan. Weliswaar is onze uitvoer harder gestegen dan die van de andere landen maar dit kan grotendeels worden toegeschreven aan de omstandigheid dat de conjunctuur in de voor ons relatief belangrijke afzetgebieden (Europa) gunstiger is geweest dan die in de andere afzetgebieden en dat ons uitvoerpakket relatief meer produkten bevat met een hoge inkomens-elasticiteit, hetgeen bij een stijgende

Een analyse van het Nederlandse suikerverbruik

wachten beloop van het binnenlandse suikerverbruik. In dit artikel wordt in de eerste plaats nagegaan door welke factoren het suikerverbruik bepaald wordt, waarna een prognose van het verbruik in 1961 wordt gegeven.

In tabel 1 worden enkele cijfers vermeld van de productie en het verbruik van suiker.

Terwijl het verbruik betrekkelijk beperkte fluctuaties laat zien, vertoont de binnenlandse productie grote veranderingen. Naast de topproductie van 1960 heeft ook de campagne van 1958 een hoogtepunt betekend. In het laatstgenoemde jaar is de verhouding tussen productie en verbruik de aanleiding geweest voor een volumebeperking van de garantieregeling.

TABEL 1.

Productie en verbruik van suiker

Oogstjaar	Productie a)		Beschikbaar voor menselijke consumptie b)	
	areaal × 1.000 ha	suikeropbrengst × 1.000 ton	jaar	hoeveelheid 1.000 ton
1953-54	68	404	1954	403
-55	79	380	1955	408
-56	67	384	1956	428
-57	69	322	1957	418
-58	65	357	1958	443
-59	81	528	1959	439
-60	93	459	1960	475 c)
	93	ca. 650	—	—

a) Bron: L.E.I.

b) Bron: C.B.S. Naast de vermelde consumptie wordt nog 20 à 25.000 ton suiker verwerkt tot vloeibare suiker en stroop, terwijl er ook sprake is van leveringen met vrijdom van accijns.

c) Raming.

conjunctuur als in de na-oorlogse jaren een voordeel voor onze uitvoer heeft betekend.

Daarnaast is door ons bedrijfsleven in nauwe samenwerking met de Overheid (havenactiviteit bijv.) vermoedelijk vooral onze gunstige geografische ligging, zo goed mogelijk uitgebuit. Immers, het zijn juist de produkten die speciaal van deze gunstige geografische ligging kunnen profiteren die bij de Nederlandse uitvoer harder zijn gestegen dan bij de concurrenten.

's-Gravenhage.

E. H. v. d. POLL, econ. drs.

Resultaten van vroegere analyses.

Het Nederlandse suikerverbruik is reeds meermalen het onderwerp van een analyse geweest. Deze onderzoekingen hadden betrekking op het verbruik in de jaren voor de jongste wereldoorlog. Zij bestonden zowel uit tijdreeksanalyses als uit analyses van budgetgegevens. Gezien de beschikbare gegevens is een tijdreeksanalyse alleen mogelijk voor het totale suikerverbruik. Dit omvat zowel het verbruik van suiker als zodanig, als dat van suiker die verwerkt is in suikerhoudende artikelen. Voor een analyse van het directe suikerverbruik is men aangewezen op de gegevens der budgetstatistiek. In dat geval kan echter alleen een inkomenselasticiteit en geen prijselasticiteit worden bepaald. Enkele van de vroeger verkregen resultaten zijn in tabel 2 samengevat.

TABEL 2.
Inkomens- en prijselasticiteiten uit vroegere studies

auteur	aard van het verbruik	elasticiteit t.o.v.		
		inkomen	prijs	kosten van levensonderh.
Prof. Weinreb Prof. De Wolff b)	totaal direct	0,23 à 0,27 0,27 (18 pCt.)	— 0,30 —	—
Prof. Verdoorn b)	totaal	0,26 (48 pCt.)	— 0,41 (9 pCt.)	0,27 (20 pCt.)

- a) De gegevens zijn ontleend aan Prof. Dr. P. J. Verdoorn: „Grondslagen en techniek van de marktanalyse”, 1950, blz. 586, 587 en 594. De oorspronkelijke publikaties zijn:
F. Weinreb: „Statistische bepaling van de vraagcurve”, N.E.I. no. 17, 1936, blz. 273, 280.
P. de Wolff: „Enige gegevens in verband met de distributie van suiker en peulvruchten”, Ned. Conjectuur, 1940, blz. 31 e.v.
- b) De percentages tussen haakjes betreffen de standaardfouten.

Nu kan het directe suikerverbruik, meer dan de consumptie van suikerhoudende produkten, als de bevrediging van een eerste levensbehoefte worden gezien. Voor het indirecte, en dus ook voor het totale, suikerverbruik mocht in tegenstelling tot bovenstaande uitkomsten dan ook een hogere inkomenselasticiteit worden verwacht. Onderzoekingen van Prof. Verdoorn, eveneens gepubliceerd in „Grondslagen en techniek van de marktanalyse” (blz. 588), tonen aan dat het aandeel van het indirecte suikerverbruik in het totale verbruik toeneemt naarmate het inkomen hoger is. Dit resultaat is in strijd met de bovenvermelde uitkomsten, zoals ook door Verdoorn wordt opgemerkt. Hierbij moet evenwel worden bedacht dat bovengenoemde elasticiteiten gedeeltelijk vrij grote standaardfouten vertonen.

Een nieuwe analyse van het suikerverbruik is niet alleen gewenst wegens de moeilijkheid die zich bij de interpretatie van de vroegere studies voordoet. Er is bovendien inmiddels een lange periode van distributie geweest, die mogelijk blijvende verschuivingen in de verbruiksverhoudingen heeft veroorzaakt. Deze kunnen zijn samengegaan met een verandering in de elasticiteiten.

Resultaten van een nieuw onderzoek.

De analyse heeft betrekking op het totale binnenlandse suikerverbruik per hoofd van de bevolking voor zover dit ten volle aan accijnsheffing is onderworpen. Voor ons

doel — de betekenis van het suikerverbruik voor de gemiddelde bietenprijs — is alleen het totale suikerverbruik van belang.

Bij het onderzoek zijn in de eerste plaats als verklarende variabelen gehanteerd het volume van de totale consumptieve bestedingen per hoofd en de gedefieerde suikerprijs. Als benadering van het tussen deze grootheden bestaande verband is de meest eenvoudige vorm, de lineaire functie, gekozen. Het grondmateriaal laat echter een opvallende stijging van het suikerverbruik per hoofd zien van 1938 op 1951, t.w. met ca. 6 kg. Deze stijging kan niet verklaard worden uit de veranderingen in het reële inkomen i.c. het volume der consumptie en de reële suikerprijs omdat de elasticiteiten, bij het samenvoegen der voor- en na-oorlogse periode, een onwaarschijnlijke waarde bereiken. Het toevoegen van een verklarende variabele, die betrekking heeft op deze extra toeneming is dus noodzakelijk.

Nu is er in de tussenvallende periode sprake geweest van een inkomensnivellering die een gunstige ontwikkeling heeft betekend voor de lagere inkomens. Het is aanneemelijk dat de inkomens- en prijselasticiteiten voor de lagere inkomens hoger liggen dan voor de hogere inkomens. Het zou dus mogelijk kunnen zijn dat een variabele die de inkomensverdeling representeert — zoals bijv. de „ α van Pareto” — een bijdrage tot de verklaring van bovengenoemd verschil zou kunnen leveren. Introductie van deze grootheid had echter geen resultaat.

De verklaring van de extra toeneming van het suikerverbruik kan ook in een andere richting worden gezocht. Tijdens de distributieregeling heeft het bezit van suikeren snoepbonnen voor verschillende bevolkingsgroepen mogelijk een stimulans betekend voor een toenemend en meer gevarieerd verbruik. De invloed van soortgelijke factoren kan samenvattend worden weergegeven met een sprongtrend. Hiermee wordt de extra toeneming geconstateerd, zonder deze aan specifieke factoren toe te schrijven. Op deze wijze wordt de extra toeneming niet meer toegerekend aan de invloed van prijs en inkomen. Dit laatste zou een scheeftrekken van de betreffende elasticiteiten ten gevolge kunnen hebben.

De belangrijkste resultaten van het onderzoek zijn in tabel 3 samengevat.

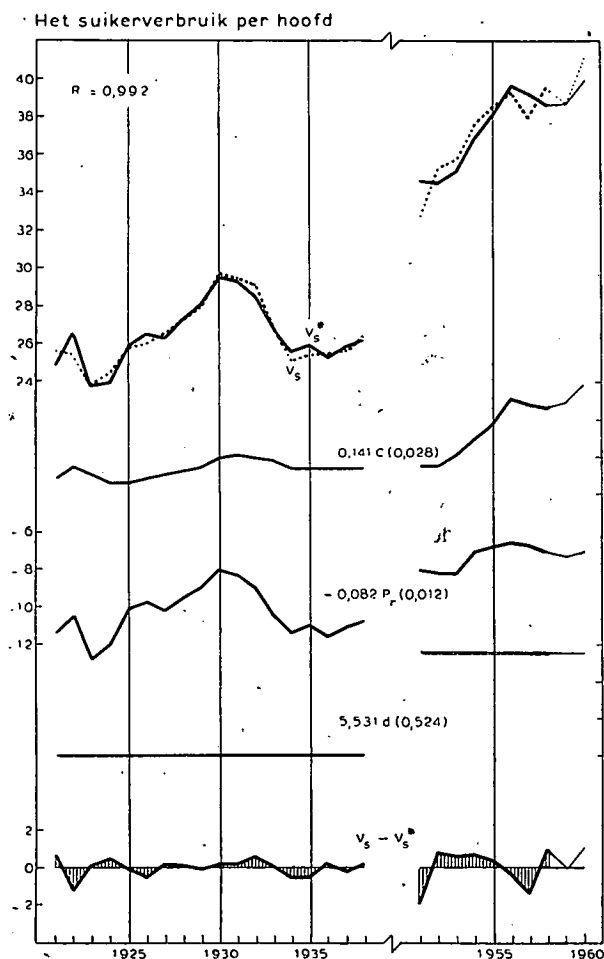
TABEL 3.
Gemiddelde inkomens- en prijselasticiteiten van het verbruik van suiker a)

Periode	Elasticiteiten t.o.v.		Correlatie-coëfficiënten	von Neumann ratio
	Inkomen	Prijs		
1921-1938	0,47 (34 pCt.)	— 0,40 (11 pCt.)	0,96	2,43
1951-1958	0,53 (64 pCt.)	— 0,08 (415 pCt.)	0,90	1,85
1921-1958b)	0,47 (20 pCt.)	— 0,32 (15 pCt.)	0,99	2,08
excl. 1939-1950)				

- a) De getallen tussen haakjes zijn de standaardfouten.
b) In de relatie voor de periode 1921-1958 is een sprongtrend opgenomen

De inkomenselasticiteiten ontleend aan de vooroorlogse periode stemmen goed overeen met die welke werden ver-

kregen door de voor- en na-oorlogse periode samen te nemen. Het lag in de lijn der verwachting dat voor de na-oorlogse periode alleen, in statistische zin, onbetrouwbare uitkomsten werden verkregen. De sterke samenhang tussen inkomen en prijs in deze periode ($R = 0,92$) maakt een nauwkeurige bepaling van de afzonderlijke invloeden van deze grootheden onmogelijk.

Uit het stapeldiagram van de relatie voor beide perioden tezamen blijkt dat er speciaal in de na-oorlogse jaren niet onbelangrijke verschillen voorkwamen tussen het werkelijke en het berekende suikerverbruik. Ten dele zijn deze verschillen aan voorraadmutaties bij handel of verbruiker toe te schrijven. In verband hiermee is reeds bij de berekening een correctie aangebracht op de afzet in 1954 en 1955. Hoewel de elasticiteiten van de vergelijking over de samengevoegde periode voor een prognose op korte termijn kunnen worden gebruikt, moet rekening worden gehouden met een mogelijk verschil tussen de binnenlandse afzet en het werkelijke binnenlandse verbruik.

Een vraagpunt t.a.v. de verkregen uitkomst is het verschil met de reeds beschikbare, onder „Resultaten van vroegere analyses” genoemde, conclusies. Vooral dringt zich een vergelijking op met het resultaat van Verdoorn. Daarbij is namelijk gebruik gemaakt van gecorrigeerde cijfers, die ten tijde van de beide andere onderzoekingen nog niet beschikbaar waren. Het verschil betreft zowel de inkomens- als de prijselasticiteit.

Terwijl Verdoorn als inkomenselasticiteit 0,26 vermeldt, wordt nu 0,47 berekend. Voor de prijselasticiteit worden waarden verkregen van resp. -0,41 en -0,32. Deze uit-

„INTERUNIE”

BEPERKT UW
AANDELEN-RISICO

Vraag Uw bank of
commissionair nadere
gegevens over

„INTERUNIE”

(advertentie)

komsten zijn echter niet geheel vergelijkbaar. Terwijl Verdoorn het reële inkomen per hoofd heeft gehanteerd is thans het volume van de totale consumptie per hoofd verwerkt. Overeenkomstig de verwachting is laatstgenoemde elasticiteit hoger. Voor de prijsvariabelen bestaat er eveneens een verschil. Verdoorn heeft de nominale suikerprijs gehanteerd, gecorrigeerd met de kosten van levensonderhoud als aparte variabele. Ditmaal is de gedefleerde suikerprijs opgenomen. Thans wordt niet nagegaan in hoeverre het uiteenlopen van de verklarende grootheden inderdaad een volledige verklaring geeft van het verschil in uitkomst.

Met het stapeldiagram wordt duidelijk weergegeven dat de vergelijking over lange termijn gezien een bevredigende verklaring geeft van het beloop van het verbruik. Hoewel hiermee de bruikbaarheid voor een prognose op lange termijn wordt gesuggereerd, moet wel bedacht worden dat de elasticiteit de neiging zal vertonen lager te worden, wanneer het inkomensniveau een grotere hoogte bereikt. Voor een prognose op korte termijn behoort zoals reeds eerder is opgemerkt, rekening te worden gehouden met eventuele voorraadmutaties, waarmee de afzet kan verschillen van het werkelijke binnenlandse verbruik.

Conclusie en verwachte ontwikkeling in 1961.

In aanmerking nemende, dat een gedeelte van het suikerverbruik buiten deze analyse is gehouden, nl. de verwerking tot vloeibare suiker e.d., staat het wel vast dat het verbruik reeds in 1960 het voor de garantie geldende minimum niet onbelangrijk zal blijken te hebben overtroffen. Wanneer er in de komende jaren sprake is van een gunstige economische ontwikkeling, houdt deze ook voor de binnenlandse afzet van suiker een voor de bietenverbouwers welkome verdere stijging in.

Op grond van de huidige verwachtingen omtrent de ontwikkeling van de consumptie als geheel resulteert voor 1961 uit de verkregen vergelijking een toename van het binnenlandse suikerverbruik met ruim 3 pCt. Hiermee zou het verbruik van suiker, voor zover dit ten volle met accijns belast is, een omvang bereiken van ca. 490.000 ton. Het is echter mogelijk dat de afzet een hiervan afwijkende ontwikkeling laat zien, omdat er zowel in 1960 als in 1961 voorraadmutaties kunnen plaatsvinden bij handel of verbruiker. Hoewel een verdere toeneming van het binnenlandse verbruik van suiker in het verschiet ligt, zal het evenwel nog jaren duren voor een oogst van de huidige omvang geheel met de binnenlandse consumptie correspondeert en dus tegen de garantieprijs kan worden geplaatst. Dit is te meer het geval, omdat de inkomenselasticiteit in het algemeen lager wordt naarmate het inkomen een stijging vertoont.

's-Gravenhage.

DRS. J. AMELUNG.

Wèl verdrievoudiging van het aantal personenauto's

Het verschil in de prognose van het aantal personenwagens in 1970 als resultaat van een onderzoek van Buissink ¹⁾ ten opzichte van de uitkomst door Becker gevonden ²⁾, kan worden omschreven als: geen verdrievoudiging, doch minder dan een verdubbeling. Deze afwijking is verrassend, temeer daar de uitgangspunten van beide schrijvers wat betreft de relevante invloedsfactoren veel overeenstemming vertonen.

Becker neemt voor zijn landenvergelijking in een formule op de autodichtheid, gedefinieerd als het aantal personenwagens per 1.000 inwoners, en de (absolute) toename van de autodichtheid, terwijl Buissink een relatie trekt voor Nederland tussen aantal inwoners en aantal personenwagens. Voor de relatieve verschillen in autodichtheid neemt Becker als verklaring grond de procentuele, afwijkende groei van de consumptie per hoofd. Buissink neemt de consumptiestijging in Nederland als één van de ontelbaar vele invloedsfactoren impliciet in zijn regressievergelijking op.

Belangrijker is, dat beide schrijvers bij het opstellen van hun prognoses geen wijziging aanbrengen in de invloedsfactoren:

1. het door Buissink berekende aantal Nederlanders in 1970 is weinig afwijkend van het door een trend-extrapolatie te bepalen aantal.

2. de welvaartsstijging voor Nederland door Becker als maximum gesteld op 3 pCt. per jaar en als minimum op 1½ pCt. per jaar, verschilt weinig van de stijging in de afgelopen jaren (2½ pCt.).

Ad 1. Op basis van de periode 1950-1959 volgt de exponentiële vergelijking: $\log y^* = 1,00442 + t \cdot 0,00578$. De algemene functie is: $y^* = a \cdot b^t$ ($a =$ een constante, $b =$ de

groefactor, $t =$ tijd, $t_1 = 0$, $t_2 = 1$, $t_3 = 2 \dots$). In tabel 1 zijn de basisgegevens en de berekende waarden ondergebracht.

TABEL 1.

jaar	y	y*
1950	10.114	10.100
1951	10.275	10.240
1952	10.387	10.370
1953	10.498	10.510
1954	10.621	10.650
1955	10.761	10.800
1956	10.899	10.940
1957	11.033	11.090
1958	11.359	11.240

De gemiddelde afwijking is 1 pCt. Het aantal inwoners in 1970 door trend-extrapolatie bepaald, bedraagt: 12.840.000. Volgens de berekening van Buissink is de uitkomst: 12.735.000.

De grote divergentie in prognose-uitkomsten kan m.i. niet worden verklaard uit het hanteren van andersoortige invloedsfactoren of in het gebruik van afwijkende resultaten van het complex van invloedsfactoren. Het verschil kan een gevolg zijn van een afwijkende wiskundige benadering van het probleem.

Becker nu vindt een betere aansluiting met de werkelijkheid door gebruik te maken van een halflogaritmische relatie, die Buissink verwerpt op mathematische „formele” gronden. De laatstgenoemde schrijver gaat uit van een verondersteld lineair verband tussen aantallen personenauto's en aantallen inwoners. De gemiddelde afwijking

¹⁾ Zie het artikel in „E.-S.B.” van 11 januari 1961, blz. 24 e.v.

²⁾ Zie het artikel in „E.-S.B.” van 24 februari 1960, blz. 212 e.v.

(advertentie)

met één aandeel 'Vereenigd Bezit van 1894' hebt U 175 ijzers in het vuur

Elk aandeel 'Vereenigd Bezit van 1894' maakt U mede-eigenaar van een grote, deskundig samengestelde aandelenportefeuille, die een aantrekkelijk rendement oplevert. S-p-r-e-i-d-i-n-g over meer dan 175 fondsen beperkt het risico. Bovendien bestaat goede kans, dat Uw bezit in waarde vermeerdert.

Alle banken en commissieairs kunnen U inlichten.

N.V. VEREENIGD BEZIT VAN 1894

De voordelen van aandelenbezit met beperking van risico

WESTERSINGEL 84, ROTTERDAM

ned

van de berekende met de werkelijke waarden laat hem echter twifelen aan de rechtlijnigheid. Vervolgens tracht hij op gekunstelde wijze toch een mogelijk lineair verband te construeren door de onderzoeksperiode te splitsen en twee regressievergelijkingen toe te voegen aan de „afgekeurde“.

Weinig rechtlijnig is het denken, wanneer tenslotte de maximum-prognose gebaseerd op de periode 1952-1957 wordt gepromoveerd tot werkgemiddelde, nadat aanvankelijk was verklaard dat de jaren van bestedingsbeperking 1957 en 1958 niet tot de abnormale jaren gerekend mogen worden. Ook in de toekomst immers, aldus Buissink, zullen vette jaren worden afgewisseld door magere.

In zijn poging „to fit the curve“ had de schrijver zich veel moeite kunnen besparen, wanneer de opmerking van Becker, dat een veel betere aansluiting met de werkelijkheid bereikt wordt door i.p.v. een lineair verband een (half) logaritmische relatie te gebruiken, formule-technisch was uitgedrukt.

Wanneer zich in de resultante van het complex van invloedsfactoren weinig wijziging voor doet ten opzichte van het verleden, een veronderstelling die beide schrijvers m.i. invoeren, is de mogelijkheid geopend door trend-extrapolatie het aantal personenwagens in 1970 te bepalen.

Op basis van de onderzoeksperiode 1950-1959 werden twee vergelijkingen opgesteld:

1. een lineaire vergelijking

$$y_1^* = 638 + t. 383$$

2. een exponentiële vergelijking

$$\log y_2^* = 0,11374 + t. 0,06497$$

In tabel 2 zijn ondergebracht:

- de werkelijke waarden
- de berekende waarden als uitkomsten van de lineaire vergelijking (y_1^*)
- de berekende waarden als uitkomsten van de exponentiële vergelijking (y_2^*)
- de afwijkingen t.o.v. de werkelijke aantallen.

TABEL 2.

jaar	y	y*	y-y ₁ *	y ₂ *	y-y ₂ *
1950	1.386	1.021	+ 365	1.300	+ 86
1951	1.570	1.404	+ 166	1.510	+ 60
1952	1.727	1.787	- 60	1.753	- 26
1953	1.876	2.170	- 294	2.035	- 159
1954	2.194	2.553	- 359	2.364	- 170
1955	2.680	2.936	- 256	2.746	- 66
1956	3.279	3.319	- 40	3.188	+ 91
1957	3.764	3.702	+ 62	3.703	+ 61
1958	4.504	4.085	+ 419	4.301	+ 203

De gemiddelde afwijking ten opzichte van de werkelijke aantallen is voor y_1^* 9 pCt. en voor y_2^* 4 pCt. Aangenomen, dat de onderzoeksperiode als normaal kan worden beschouwd, een veronderstelling die Buissink lanceert, levert de exponentiële kromme een aanmerkelijk beter beeld dan de lineaire.

Door trend-extrapolatie bepaald, bedraagt het aantal personenauto's in 1970 voor:

$y_1^* = 829.800$; een uitkomst, die weinig afwijkt van de aanvankelijke prognose van Buissink (817.300);

$y_2^* = 1.900.000$; dit aantal wijkt in orde van grootte weinig af van de door Becker berekende maximale waarde (1.800.000).

Uiteraard is er een plafond gesteld aan de explosief verloopende uitbreiding van het aantal personenauto's, maar gegeven:

1. het (veronderstelde) gelijkblijven van de invloedsfactoren;
2. de geringe autodichtheid in Nederland in vergelijking met andere landen;
3. de beter geslaagde aanpassing van de exponentiële kromme met de werkelijke aantallen dan de lineaire, schaar ik mij voorshands onder het vaandel van Becker — geen verdubbeling, maar verdrievoudiging. Een onderzoek naar de mogelijkheden van afwijking van één of meer relevante factoren en bovendien in de resultante van het complex van invloedsfactoren, zou deze mening aan het wankelen kunnen brengen.

*s-Hertogenbosch.

Drs. C. J. SCHOTSMAN.

De algemene vrachtvaart in 1960

Het afgelopen jaar heeft voor de algemene vrachtvaart niet de duurzame verbetering gebracht die men bij de voorlaatste jaarwisseling min of meer verwachtte. Een gematigd optimisme leek, gezien de gunstiger stemming op de vrachtenmarkt, gewettigd.

Aanvankelijk bewogen de vrachten in verschillende afdelingen zich niet onbelangrijk boven het niveau van begin 1959 en ook in de volgende maanden volgde geen ernstige terugslag, al konden de vrachten zich niet op het hoger aanvangspeil handhaven. Bovendien deed zich in augustus het voor deze zomermaand ongebruikelijke verschijnsel voor dat de vrachten enigszins konden stijgen. Sommige reders werden hierdoor, mede gezien de algemene industriële bedrijvigheid in West-Europa en de daarmee verband houdende grotere behoefte aan tonnage op timecharterbasis van verschillende lijnrederijen, gesteund in hun optimistischer toekomstverwachtingen. Bovendien was er niet slechts voortdurend vraag naar ruimte voor het vervoer van erts en schroot, maar had Italië te kampen met een ontoereikende oogst hetgeen leidde tot de aanvoer van graan zowel uit Australië als uit Noord- en Zuid-Amerika.

Het najaar dat als regel een opleving brengt stelde echter

teleur. In oktober behoorde de grotere bedrijvigheid tot het verleden en daalden de vrachten vrij scherp. Vergeleken met de maand oktober 1959 liep het algemeen indexcijfer, zoals dat maandelijks door de Engelse Kamer voor de Scheepvaart wordt vastgesteld, met ruim tien punten terug. De maand november bracht hierin geen wijziging en ofschoon de graanvrachten in december wederom aantrokken bleef het indexcijfer ook in de laatste maand van het jaar bijna zes punten bij dat van december 1959 achter.

Heeft 1960 dus niet de verbetering gebracht waarop men hoopte, in de voornaamste sectoren bewogen de vrachten zich nochtans boven het laagste niveau van 1959, ondanks het grote aantal tankers — tijdelijk zelfs meer dan 1,5 mln. ton draagvermogen — dat aan de graanvaart deelnam tegen vrachten die aanvankelijk ca. 11/—, later zelfs in enkele gevallen meer dan 20/—, lager waren dan die welke voor de traditionele tramp werden betaald. Bovendien is de opgelegde vloot niet onbelangrijk verminderd, nl. van ruim 3 mln. brt. in het begin van het jaar tot ongeveer 1,3 mln. brt. begin december jl. Het merendeel dezer nog opgelegde schepen is rijp voor de sloop. Naar ruwe schatting kunnen slechts 400.000 à 500.000 brt. wederom in de vaart worden gebracht. Verscheidene tijdens

de oorlog gebouwde Liberty-schepen, op welke boekwaarde reders niet meer behoeften af te schrijven, profiteerden van de iets gunstiger vrachten; de met deze schepen behaalde resultaten waren vaak gunstiger dan die met nieuwe schepen waar de afschrijving op de aanschaffingswaarde aanzienlijke bedragen vergde.

Het was vooral de vrijwel constante vraag naar ruimte voor het vervoer van graan die tot de grotere bedrijvigheid op de vrachtenmarkt bijdroeg. Daarnaast dient te worden gewezen op de aanzienlijke behoefte aan tonnage voor het vervoer van kolen, erts en schroot naar Japan, al leidde dit tot een surplus aan ruimte in het Verre Oosten dat nog geaccentueerd werd door de talrijke ladingen kunstmest die van West-Europa naar China werden bevracht. De graanvrachten van Australië, die reeds spoedig van 90/— basis West-Australië/Verenigd Koninkrijk met 10/— per ton terugliepen en die van Brits Columbia resp. de Noord Pacific naar de oost- resp. westkust van India welke beneden de hoogste in 1959 betaalde vrachten bleven, ondervonden de invloed van het surplus aan tonnage. Eenzelfde verschijnsel deed zich voor bij de ertsverscheppingen van Marmagoa, waar bevrachters profijt trokken van het grote aanbod van schepen dat in India resp. de Perzische Golf na lossing retourlading zocht.

Alleszins bevredigend was de bedrijvigheid in de timechartersector waar de lijnrederijen regelmatig tonnage van derden bevrachten. Afsluitingen voor rondreizen waren weliswaar het talrijkst maar daarnaast kwamen ook bevrachtingen voor langer duur tot stand. Een der Engelse lijnrederijen bevrachtte bijv. drie schepen, elk voor een duur van vijf jaren, terwijl Engelse lijndiensten op West-Afrika enkele schepen voor twee jaren sloten.

Tenslotte dient volledigheidshalve nog melding te worden gemaakt van de consequenties voor de algemene vrachtvaart van de Amerikaans-Cubaanse controverse. De drastische beperking der Amerikaanse invoerquota's voor Cubaanse suiker, gevolgd door de bereidverklaring der Sowjet-Unie om het surplus af te nemen, leidde tot een levendige vraag naar tonnage zowel naar de Zwarte Zee als naar China dat eveneens besloot suiker van Cuba te betrekken. Daarnaast werd een aantal schepen voor Amerikaanse rekening bevracht voor het vervoer van suiker van Brazilië, de Philippijnen, Mexico en Peru. Het gevolg van een en ander was dat in het afgelopen jaar een groter aantal schepen dan in 1959 voor het vervoer van suiker werd bevracht.

Kunstbloemen

Kunstbloemen mogen zich in Engeland in een steeds grotere populariteit verheugen. In 1960 werd, aldus „The Financial Times” van 13 februari jl., voor een waarde van £ 2 mln. geïmporteerd. Hongkong is de voornaamste leverancier. De vraag ernaar is vrij regelmatig over het gehele jaar verspreid; alleen tegen Kerstmis neemt zij iets toe. De prijzen zijn dus niet aan seizoensschommelingen onderhevig. Kunstbloemen zijn voornamelijk gewild om hun duurzaamheid en vanwege het gemakkelijke transport ervan. De meeste zijn van plastic gemaakt en enkele malen afwasbaar. De laatste tijd worden zij veel gekocht door restaurants en hotels; ook voor tentoonstellingen worden zij steeds meer gebruikt.

De vraag rijst welke verwachtingen ten aanzien van 1961 mogen worden gekoesterd. Allereerst dient erop te worden gewezen dat de beschikbare droge-lading-vloot in het afgelopen jaar door gereed gekomen nieuwe en weder in de vaart gebrachte, tot dusver opgelegde schepen, met naar schatting bijna 1,5 mln. brt. is toegenomen. Rekening houdend met de aan het eind van 1960 nog in aanbouw resp. bestelling zijnde schepen zal gedurende dit en het volgend jaar het aanbod de vraag nog met ongeveer 15 pCt. overtreffen, tenzij de wereldhandel en daarmee de vraag naar tonnage een aanzienlijke uitbreiding te zien zouden geven en oude, niet langer economische, schepen in versneld tempo zouden worden gesloopt. Blijkens een recente raming van de Verenigde Naties werd in 1958 in totaal 490 mln. ton droge lading vervoerd, terwijl het totale kwantum in 1965 tot ca. 760 mln. ton zal stijgen.

Een factor waarmee eveneens rekening moet worden gehouden is het aanbod van tankers voor het vervoer van graan. Weliswaar is dit een tijdelijk verschijnsel en werden tijdens de jongste stijging der tankvrachten verscheidene tankschepen uit de graanvaart teruggetrokken, maar zolang de tankvrachten onrendabel blijven moet met aanbod van tankers rekening worden gehouden. Ofschoon er derhalve verschillende factoren zijn die de gang van zaken op korte termijn in minder gunstige zin kunnen beïnvloeden mag nochtans worden gesteld dat de statistische positie, dank zij de geringer omvang der opgelegde vloot, is verbeterd. Mits bij het plaatsen van nieuwe bouwopdrachten matiging wordt betracht en het sloopproces in versneld tempo voortgang heeft, zal binnen afzienbare tijd het evenwicht tussen vraag en aanbod zijn hersteld.

Dit natten zomer in Europa dijn herstead. Weht dazakelijk maakt en de mislukking van de oogst in China zal gedurende de eerstvolgende maanden de vraag naar tonnage stimuleren. China heeft in Australië naar verluidt reeds ca. 260.000 ton tarwe gekocht en was genoodzaakt de aanvankelijk in uitzicht gestelde, overigens te lage, vracht van 45/— per ton tot ca. 60/— per ton te verhogen. Met Canada wordt eveneens onderhandeld over de aankoop van tarwe waarvoor ook de Sowjet-Unie — waar de oogst kennelijk is tegengevallen — belangstelling toont. Sedert het begin van het jaar heeft China reeds een tiental schepen op reis- en veertien schepen op timecharterbasis voor het vervoer van graan bevracht. Inmiddels is het aantal door de Chinese Volksrepubliek bevrachte schepen op timecharterbasis tot ca. vijftig met een draagvermogen van ca. 700.000 ton gestegen, terwijl vracht wordt dat ten minste nog ca. 500.000 ton draagvermogen aan scheepsruimte nodig is om in de behoefte aan tonnage te voorzien. Dit alles geldt de naaste toekomst, terwijl op langer termijn blijkens de raming der Verenigde Naties met een behoorlijke uitbreiding van het overzeese goederenvervoer rekening mag worden gehouden. De vooruitzichten voor de algemene vrachtvaart zijn dan ook stellig bemoedigender dan die voor de tankvaart.

Tenslotte speelt ook het groter laadvermogen van de moderne tramp een rol. De nieuwe vrachtschepen met een laadvermogen van ca. 14.000 à 14.500 ton, die bovendien zodanig zijn ingericht dat zij door de lijnrederijen gebruikt kunnen worden, laten bij de thans geldende vrachten redelijke reisoverschotten. Ofschoon men zijn verwachtingen niet te hoog moet spannen lijkt een gematigd vertrouwen in de verdere ontwikkeling gewettigd.

Europa-bladwijzer

No. 11 a

Algemeen.

Ving de vorige bladwijzer aan met een kritische beschouwing over het Britse negativisme, thans vermelden wij een negatieve factor in de politiek van de Verenigde Staten. De Verenigde Staten voelen er niets voor om een nauwere samenwerking tussen Engeland (of andere landen van de „Zeven”) en de E.E.G. aan te moedigen, aldus *Miriam Camps*, die in het oktober-nummer van „Foreign Affairs” (blz. 112-123), onder de titel „Britain, the Six and American policy”, voor deze tegenzin verschillende verklaringen aanvoert. Daar is ten eerste de Amerikaanse opvatting, dat nauwere betrekkingen tussen Engeland en de E.E.G. dan tussen de Verenigde Staten en deze Gemeenschap bestaan, verdere politieke en economische integratie van de Zes in de weg zouden staan. Ook is er de vrees voor een eventuele schade, die de Amerikaanse export zou ondervinden, wanneer deze zou moeten concurreren met de Europese export, die de voordelen van het grotere handelsgebied achter zich heeft, en tenslotte is daar de traditionele Amerikaanse afkeer van regionale handelsovereenkomsten en voorkeur voor een de gehele wereldomvattende vrijmaking van het handelsverkeer.

Deze vrijmaking hebben de Verenigde Staten zelf echter op geen enkele wijze aantrekkelijk gemaakt door bijv. het verlagen van haar eigen tarieven of een uitbreiding van de bevoegdheden van de O.E.S.O. Of dat er toe zou kunnen leiden, dat Engeland in de nabije toekomst een vorm van nauwere samenwerking met de Gemeenschap zal vinden en dat de Verenigde Staten daarbij dan geen rol van belang zouden kunnen spelen, staat evenwel te bezien.

Een heel ander geluid, meer op het cultureel-„emotioneel” vlak, laat *Max Beloff* (auteur van „Europe and the Europeans”) horen over de verhouding Verenigde Staten-Europa. Hij verzet zich in „Fact and Fiction in the Atlantic Community” (N.A.T.O. Letter, blz. 1-5, december 1960) tegen de bewering, dat het Atlantisch Verbond slechts zou bestaan bij de gratie van de militaire noodzakelijkheid en dat het argument van de „common civilization”, dat voor Europa wel op gaat, hier niet aangevoerd kan worden. Er wordt namelijk de laatste tijd door sommige Engelse socialisten (het strijdpunt dat Labour verdeeld houdt) en liberalen (bijv. Lord Philips in de „Spectator”) stemming gemaakt tegen de N.A.V.O.; de reactie van Beloff nu sluit aan op één van de door hen gebruikte argumenten. Hij wijst o.a. op het Europese verleden van het grootste deel van de Amerikaanse bevolking en op het feit, dat anderzijds vrijwel iedere familie in Europa wel een Amerikaans familielid heeft (de „Oom uit Amerika” is zelfs in de Europese folklore ingeburgerd) en hij spreekt zich uit voor een nog intensiever „cultureel” contact tussen Europa en de Verenigde Staten. Hij besluit: „The Atlantic Community is neither fact nor fiction, it is a shorthand expression for one particular direction of human endeavour in a beleaguered Western world”.

Van de Amerikaans-Europese politiek terug naar Europa zelf, waar de Gaulle het onderwerp is in het december-nummer van „Aussenpolitik”. Het kost de Gaulle volgens *H. Bechtoldt* („De Gaulle und die N.A.T.O.-Integration”, blz. 785 - 789) moeite om van de 19e naar de 20e eeuw

over te stappen, hetgeen één van de redenen is, waarom hij van het woord „integratie” eenvoudigweg niet wenst te horen (en dat geldt evenzeer voor zijn denkbeelden over Europa als over de N.A.V.O.). Dat betekent echter niet, dat hij van de N.A.V.O. af wil; hij ziet alleen de kracht van een alliantie in de kracht van zijn nationale componenten. Integratie verzwakt volgens hem die kracht. Niettemin zal het zeker mogelijk zijn hem voor een bepaalde praktische maatregel te winnen, als men maar voorzichtig in de hantering van de terminologie is. Frankrijk is namelijk onmisbaar in de N.A.V.O. Zolang Frankrijk en West-Duitsland in de N.A.V.O. verenigd zijn, en de Russische propaganda niet van een Duits-Amerikaanse as kan spreken, behoeft men het Oosten niet te vrezen.

In hetzelfde nummer van „Aussenpolitik” wijdt de voorzitter van het Europese Parlement, *Prof. Dr. Hans Furler*, een beschouwing aan „Europäisches Parlament und Europäische Politik” (blz. 789 - 797). Na een overzicht van de bevoegdheden en de institutionele status van het Parlement, waarbij hij ook aan de praktijk aandacht besteedt, bespreekt hij de politieke taken, die het Parlement naar zijn mening in de nabije toekomst zal hebben. De directe werkgebieden van het Parlement liggen op economisch, sociaal en technisch terrein, maar het heeft ook politieke taken, die des te belangrijker zijn, wanneer men aanvaardt, dat de Europese Gemeenschappen slechts een eerste stap op de weg naar een politieke eenheid van Europa zijn. Primair zijn dan de directe Europese verkiezingen, het samenvoegen van de Europese executieven en het „open” houden van de betrekkingen van de Gemeenschappen met derde landen en geassocieerde gebieden. Ook coördinatie van de buitenlandse politiek van de lidstaten is zulk een onderwerp. De plannen van de Gaulle te dien aanzien heeft het Parlement in zijn zitting van 12 oktober 1960 echter in meerderheid afgewezen, omdat deze vorm van samenwerking slechts mag plaatsvinden in het kader van de Verdragen van Rome, en niet in vormen die deze Verdragen terzijde zouden stellen. Juist het Europese Parlement moet in vragen van buitenlandse politiek betrokken worden.

Niet alleen van buitenaf wordt de dynamische ontwikkeling van de Europese integratie en van de Europese organisaties bedreigd; er bestaan ook interne spanningen. Daarmede houdt *Roberto Socini* zich bezig in een studie onder de titel „Rapports et conflicts entre organisations européennes” („European Aspects”, Leiden 1960, 168 blz.). De talloze universele en regionale organisaties, die na de oorlog zijn ontstaan, dreigen elkaar in taken en activiteiten te overlappen en elkaar in de ontwikkeling af te remmen. Aangezien het voor Europa van het grootste belang is om zoveel mogelijk één front te vormen, is het zaak deze doublures voor de toekomst te voorkomen, en de werkzaamheden te coördineren.

Aan de hand van de bepalingen der Verdragen onderzoekt Socini de mogelijkheden om in de bestaande verhoudingen en met de beschikbare middelen een grotere integratie op politiek, militair, economisch, sociaal en cultureel gebied tot stand te brengen. Hij suggereert daarbij als oplossing het sluiten van een „accord général multilatéral sur la coordination”. Dit zou verdeeld moeten

zijn in drie secties, waarin fundamentele principes van de interpretatievoorschriften en een arbitrale procedure voor het oplossen van interpretatiegeschillen hun plaats zouden moeten hebben, evenals een opsomming van alle mogelijke manieren van samenwerking (bijv. het zenden van waarnemers, rapporten enz.) en tenslotte de competentie van een te stichten „comité européen de coördination”.

In „l'Importance des Organisations consultatives internationales en matière juridique” door *Dr. J. J. Lader Lederer* (Die Friedenswarte 1959, no. 2) wijst deze schrijver op het belang van niet-gouvernementele organisaties, niet alleen voor de uitbouw en codificatie van het volkenrecht, maar ook voor het harmoniseren van de nationale rechtsstelsels. Een deel van zijn beschouwing is gewijd aan een poging tot enumeratie en analytische groepering van deze organisaties (77 in getal); hiervan is een chronologische lijst opgenomen. Tot slót wijst ook hij op de noodzaak van een nauwer samengaan.

Dat de internationale samenwerking aanleiding te over geeft tot rechtsvragen toont *Mr. L. Erades* aan. In zijn „Recht en rechters in Nederland en in de Europese Gemeenschappen”, een in het Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht 1960, blz. 334 - 360 opgenomen bewerking van een voordracht voor de Europese Studiegroep te Leiden, bespreekt hij voor welke interpretatiemoeilijkheden de rechter komt te staan, die nationale voorschriften aan de bij of krachtens de verdragen gegeven regelingen moet toetsen.

Op geheel andere rechtsvragen wijst *Jean Petot*. In zijn kritische analyse van enkele aspecten van de Gemeenschapsverdragen en hun toepassing („Des Communautés Européennes à la Fédération” in „Revue Générale de Droit International Public” van april-juni 1960, 64e jrg., no. 2, blz. 335 - 367), ontwaart hij de twee afzonderlijke begrippen integratie en federatie. Hij onderscheidt de twee tegen-gestelde stromingen in het streven naar Europese eenheid: het „functionalisme” — integratie naar doelmatigheids-eisen en toenemende gemene belangen — en het zuivere federalisme, en komt tot de slotsom, dat de huidige drie gemeenschappen, door een pragmatische opzet, op zich zelf niet hebben geleid tot een Europese federatie. Maar deze is hiervan ook niet afhankelijk: een werkelijke federatie kan immers tot stand komen zodra de wil tot politieke eenheid aanwezig is.

Het „Collège d'Europe” in Brugge bestaat tien jaar. Ter gelegenheid van dit lustrum is als eerste van een nieuwe serie „Cahiers de Bruges” een fraai werk uitgegeven, getiteld: „Sciences humaines et intégration Européenne” (met een voorwoord van Robert Schuman). De auteurs, vijftientig in getal, zijn de hoogleraren en oud-leerlingen van het College. De artikelen zijn gegroepeerd naar „thema” en „benaderingswijze”. Na een artikel van *Salvador de Madariaga*: „Mais y a-t-il des Européens” volgen zes rubrieken: Données de base (artikelen van historici, geografen en sociologen), Théorie Politique, l'Approche Juridique, l'Approche Economique, les Institutions en l'Europe Occidentale et le Monde. Wij vermelden hier twee artikelen van *Prof. Dr. J. Tinbergen*: „Europe and the world” en „The impact of the E.E.C. on third countries”, en dat van *I. B. F. Kormoss*: „l'Equilibre régional de la C.E.E.”, waarin een aantal zeer verhelderende cartografische onderzoeken zijn opgenomen, en verder *S. Bambachs* „Economic growth and stability in an united Europe” en *M. Masoums* „Le crédit international”.

Ter ere van het zilveren ambtsjubileum van *Fernand Dehousse*, hoogleraar in het volkenrecht aan de Universiteit van Luik en bekend Europees parlementariër, is een collectie van zijn eigen studies, rapporten en redevoeringen verschenen, getiteld „l'Europe et le Monde”, waarin men een reeks opstellen aantreft, die als het ware een lopend commentaar op de Europese ontwikkeling vormen. Twee belangrijke hoofdstukken betreffen de E.D.G. en het werk van de Assemblée ad hoc, ingesteld in 1952 om de eventuele oprichting van de Europese Politieke Gemeenschap te bestuderen: recente alweer bijna vergeten geschiedenis.

Het wordt steeds moeilijker een overzicht te krijgen van de literatuur bij de hoeveelheid die de laatste jaren over alle aspecten van de Europese samenwerking is verschenen. Een bijzonder nuttige wegwijzer is de literatuurlijst, welke de P.T.T. uitgaf: „Bepalingen op sociaal gebied in het E.E.G.-Verdrag” (samengesteld door de documentatiedienst P.T.T., Documentatie Personeelszaken Hoogovens en de Documentatie „de Baak” van het Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond). Zoals de titel aangeeft, heeft men zich beperkt tot de sociale bepalingen van het verdrag. Een overzicht van die artikelen en de tekst daarvan gaat vooraf aan de eigenlijke literatuurlijst. De onderwerpen zijn gerangschikt naar de volgorde der bepalingen, terwijl de korte weergave van de inhoud van elk boek of tijdschriftartikel bijzonder nuttig is.

Men kan de integratie tenslotte ook vanuit een geheel andere hoek, de wiskundige, benaderen. Dat bewijst *H. G. Johnson* („The cost of protection and the scientific Tariff”) in „The Journal of Political Economy” van augustus 1960, blz. 327 - 345) met een zeer wiskundig opgezet betoog over de maatschappelijke kosten van protectie en het daaruit voortvloeiende wetenschappelijk tarief, hetwelk hij uitwerkt voor verschillende doeleinden aan de protectie gesteld.

Raad van Europa.

Als een vervolg op het eerder in deze rubriek vermelde werk: „European Commission of Human Rights, Documents and Decisions 1955-1956-1957” (Europa-bladwijzer no. 7a in „E.-S.B.” van 6 januari 1960, 45e jrg., no. 2216) is thans bij Nijhoff verschenen een „Yearbook of the European Convention on Human Rights” 1958-1959 (Den Haag 1960, 684 blz.). Deze nieuwe titel dekt een wijdere inhoud. Bij de verdragsteksten en het algemeen feitenmateriaal zijn nu ook gegevens opgenomen over het Gerechtshof voor de Mensenrechten. Interessant is wederom het deel dat de beslissingen van de Commissie bevat. Het laatste deel behandelt de receptie en toepassing van de Conventie binnen elke lid-staat. Een uitvoerige index op beide boeken is achterin deze tweede uitgave opgenomen.

Het noodzakelijk complement van een boek, dat alleen verdragsteksten en feitelijke gegevens over een organisatie verstrekt, vormen de beschouwingen en verhandelingen over de organisatie en werkwijze. *Dr. Mosler* droeg daaraan bij in zijn artikel „Organisation und Verfahren des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte” („Zeitschrift für Ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht”, Band 20, No. 3-4, augustus 1960, blz. 415-450). Het artikel is een uitvoerig commentaar op en een bespreking van de totstandkoming en de rechtsmacht van het Hof. Mosler besteedt vooral aandacht aan het door het Hof zelf vastgestelde procesreglement.

Het Internationale Hof te 's-Gravenhage diende in veel opzichten als voorbeeld bij het opstellen van dit Reglement,

maar schrijver wijst ook juist die punten aan waar het Hof te Straatsburg eigen afwijkende voorzieningen moest treffen, door zijn bijzondere taak ten opzichte van het individu.

Interessant is de beschouwing over de positie van de Commissie in het proces voor het Hof. Wanneer een individu zich op schending van de Conventie beroept, kan de Commissie niet als een „eerste instantie” worden gezien. Haar taak is immers op verzoening gericht en wordt ook niet afgesloten door een aanvechtbaar vonnis. Evenmin is de Commissie partij. Zij beschermt het individu, brengt — aangezien het daartoe zelf niet in staat is — zijn zaak aan bij het Hof en moet, in de persoon van een gedelegeerde, het proces verder bijwonen, maar zij vertegenwoordigt niet. Juist ook voor de niet-jurist, die de procesgang voor het Hof te Straatsburg wil leren kennen, is het artikel van Dr. Mosler een bijzonder nuttige gids voor de bepalingen van de Conventie en van het procesreglement.

Het eerste arrest van het Hof te Straatsburg (14 november 1960), besproken door Jules Wolf („*Journal des Tribunaux*”, 11 december 1960), betreft de zaak van de Ier

Lawless, en handelt over drie vragen van procedure. Over de hoofdvragen spreekt het Hof zich echter niet uit.

Het Hof blijkt, ondanks de beperkende tekst van de Conventie, zich zeer bewust te zijn van zijn taak de rechten van het individu te beschermen, ook in de procedure. Daarin schuilt de algemene betekenis van dit op zichzelf slechts op formele onderdelen betrekking hebbende eerste arrest.

Ook de Europese ambtenaar zal binnenkort zijn status in een statuut beschermd en omljnd vinden, zo leest men in het „Europa Archiv” van 5 november 1960. Armand Daussin vertelt in een „Ein europäischer öffentlicher Dienst” onder andere iets over het werk van de Advies Commissie voor een Europees ambtenarencorps, waarin alle Europese organisaties zijn vertegenwoordigd. De tot nog toe door deze commissie uitgebrachte adviezen zijn te vinden in de documenten 717, 912 en 1013 van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa. Begin 1961 wordt een ontwerp-statuut verwacht.

Leiden

EUROPA-INSTITUÛT
van de Rijksuniversiteit te Leiden.

BOEKBESPREKINGEN

Rapport van de Commissie ter bestudering van de mogelijkheden van toepassing van substantialistische winstopvattingen op het fiscale terrein. Geschrift no. 103 van de Vereniging voor Belastingwetenschap. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1960, 53 blz.

De door de Vereniging voor Belastingwetenschap ingestelde Commissie heeft kans gezien een zo veel omvattend onderwerp als de wenselijkheid van een substantialistisch fiscaal winstbegrip in een kort, bondig rapport te behandelen. Dat schrijver dezes op belangrijke punten de conclusies van het rapport niet kan onderschrijven, neemt niet weg dat hij bewondering heeft voor de wijze waarop de Commissie haar zienswijze heeft gepresenteerd. Juist de omstandigheid dat in een zo kort bestek zoveel aspecten van deze belangrijke zaak worden gezien, maakt het de lezer mogelijk in enkele uren van een interessant standpunt kennis te nemen.

De Commissie komt tot de slotsom dat het fiscale winstbegrip inderdaad moet worden aangepast aan een bedrijfseconomisch winstbegrip dat de invloeden van geldwaardeveranderingen elimineert. Zij adviseert de volgende maatregelen (4,7):

- „ (1) De totale winst worde berekend met uitschakeling van veranderingen in de geldwaarde;
- (2) De jaarlijkse winst worde berekend met inachtneming van:
 - a. ijzeren-voorraadstelsel en indexatie van de jaarlijkse afschrijvingen;
 - in daartoe leidende gevallen gecombineerd met
 - b. een aanvullende correctie ter zake van veranderingen in de geldwaarde”.

Aan dit advies gaat vooraf (hoofdstuk 2) een bespreking van nominalisme (winstbepaling wordt gebaseerd op instandhouding van het nominale bedrijfsvermogen) en substantialisme (winstbepaling is gericht op instandhouding van het reële bedrijfsvermogen), de gevolgen van winstbepaling en belastingheffing op basis van nominalisme en tegemoetkomende fiscale maatregelen. In hoofdstuk 3 worden enkele belangrijke substantialistische winstopvattingen gezien. De twee volgende hoofdstukken

brenge ons tot de kern van het probleem: fiscale winstbepaling op basis van substantialistische opvattingen en de wenselijkheid van een dergelijke fiscale winstbepaling. Het laatstgenoemde hoofdstuk is grotendeels een polemiek met de oud-Minister van Financiën, Hofstra. Tenslotte komt de praktische toepassing van de geadviseerde maatregelen aan de orde. Hieronder volgt een bespreking van één principieel facet van het in het rapport behandelde probleem.

Uit de geadviseerde maatregelen blijkt duidelijk de opvatting van de Commissie: het fiscale winstbegrip bij een instabiel prijsniveau dient gericht te zijn op handhaving van het reële kapitaalgoederencomplex (uitschakeling van specifieke prijsveranderingen via het ijzeren-voorraadstelsel en indexatie van de afschrijvingen) en op handhaving van het reële vermogen (uitschakeling van verandering in de geldwaarde, te weten van het algemeen prijsniveau). Zou volledige invoering van deze maatregelen niet mogelijk zijn, dan zou eventueel vervallen de hiervoor geciteerde maatregel 4,7 (2), b; zo nodig zelfs ook 4,7 (1).

Voor het standpunt van de Minister van Financiën bestaat weinig bewondering: de Commissie heeft uit de Memorie van Toelichting op het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1958 ¹⁾ zes bezwaren tegen een substantialistisch fiscaal winstbegrip gedestilleerd ²⁾; naar haar oordeel is één van die bezwaren ongegrond, de overige vijf bezwaren zouden op misverstanden berusten. Naar mijn mening berusten des Ministers bezwaren minder op on- of misverstand dan uit de conclusies van dit rapport zou kunnen blijken.

Er is echter een principieel verschil van inzicht

¹⁾ Hierna te noemen: Memorie van Toelichting.

²⁾ Zie Memorie van Toelichting, blz. 20 t/m 22, waar men de bezwaren in het rapport genoemd onder 5.2 (1) t/m 5.2 (4), alsmede 5.3 (1) en 5.3 (2) bijna letterlijk, doch soms uitgebreider en in ruimer verband terugvindt; de bezwaren 5.3 (3) en 5.3 (4) zijn waarschijnlijk uit een andere bron afkomstig.

„omtrent hetgeen als tijdens de levensduur van het bedrijf genoten winst moet worden aangemerkt. In het kader van een inkomsten- of winstbelasting als draagkrachtheffing lijkt het de Commissie passend dat daartoe in elk geval niet worden gerekend de vermogensmutaties ontstaan door geldwaardeveranderingen Naar het oordeel van de Commissie zal dus het fiscale winstbegrip dienen te worden gezuiverd van de invloeden van geldwaardeveranderingen. . . .”

(Rapport, 4, 1).

In de Memorie van Toelichting lezen wij dan (blz. 20):

„Het desideratum van de gelijkblijvende koopkracht evenwel . . . , is niet zozeer van economische, als wel van sociaal-ethische aard. Niet de continuïteit van de onderneming wordt beoogd, doch uitsluitend voor ondernemers, die hun activiteit staken, wordt als doel gesteld de instandhouding van het reële vermogen. . . . Voor de belastingheffing is deze zienswijze reeds daarom niet aanvaardbaar, omdat hiermede een bepaalde groep van belastingplichtigen te langen leste een fiscaal geprivilegieerde positie zou worden geplaatst ten opzichte van de overigen”.

De Commissie stelt hiertegenover ³⁾,

„dat het economisch leven gericht dient te zijn op handhaving en uitbreiding van reële vermogenswaarden. . . . Van een economisch rationele belastingpolitiek zal . . . t.a.v. op overschotten gerichte heffingen dan ook slechts kunnen worden gesproken indien zodanige heffingen zich principieel baseren op reële vermogensoverschotten. Er kan dan ook geen sprake zijn van een geprivilegieerde positie, indien de belastingheffing bij de bedrijven zou plaatsvinden op basis van wat als rationeel moet worden beschouwd. Uiteraard sluit dit niet uit dat op het hier omschreven beginsel inbreuk zou kunnen worden gemaakt indien bijzondere omstandigheden de noodzaak zouden scheppen van een algemene reële vermogensaantasting door belastingheffing. Zodanige heffing dient zich dan evenwel niet te beperken tot een willekeurige groep van belastingplichtigen. Los van het hier besprokene staat het punt van hen die slechts nominale vermogenswaarden bezitten, zoals obligatiehouders en rentetrek- kers. Naar het oordeel van de Commissie zou inderdaad de vraag kunnen rijzen of in een tijd van geldontwaarding belastingheffing van genoten interest niet achterwege zou moeten blijven, indien en voor zover als gevolg van geldontwaarding uitholling van de reële waarde van het vermogen plaatsvindt. . . . Naar het oordeel van de Commissie ligt het niet op haar weg t.a.v. problemen als deze van een mening te doen blijken”.

Uit deze citaten blijkt mijns inziens dat de Commissie zich nauwelijks bezig houdt met het probleem van de fiscale rechtvaardigheid: er kan geen sprake zijn van een geprivilegieerde positie, als de belastingheffing bij bedrijven op rationele basis geschiedt. Deze stelling wordt blijkbaar niet aangetast door de niet uitgesproken mening van de Commissie over de positie van andere categorieën belastingplichtigen, zoals obligatiehouders e.d.: „dit punt staat los van het hier besprokene”. Dit laatste is n.m.m. nu juist niet het geval. Wanneer de fiscale rechtvaardigheid in het geding komt, moet nagegaan worden of de fiscus alle belastingplichtigen in gelijke zaken op gelijke wijze behandelt en of er aanvaardbare redenen voor eventuele afwijkingen zijn.

Tegenover de stelling van de Commissie dat een op overschotten gerichte heffing principieel gebaseerd dient te zijn op reële vermogensoverschotten, stelt de Minister van Financiën niet, dat het gulden-is-guldenstelsel principieel het juiste zou zijn. Door hem wordt bestreden, dat naar de huidige maatschappelijke (inclusief commerciële) opvattingen het begrip totale inkomen (in de zin als bij totale winst) zou kunnen worden gesubstitueerd door het begrip totale reële vermogensoverschotten. Zou dit wel mogelijk zijn, dan moet in elk geval voor alle categorieën belastingplichtigen hetzelfde criterium worden gehanteerd. De commissie zou wellicht tot een milder oordeel over de hierboven geciteerde argumenten uit de Memorie van Toe-

³⁾ Weerlegging van bezwaar 5.3 (1).

lichting zijn gekomen, wanneer zij niet uitsluitend haar aandacht had geconcentreerd op de ondernemers-belastingplichtigen. Men kan niet in een discussie over fiscale rechtvaardigheid stellen dat het totale inkomen van een ondernemer bepaald moet worden door bij begin en einde van de belastingplicht het reële vermogensoverschot te bepalen en die vraag ten aanzien van andere belastingplichtigen onbeantwoord laten.

Een andere zaak is, of waarden van economische aard (bijv. behoud en uitbreiding van het nationale productie-apparaat) niet zozeer in het gedrang zouden kunnen komen, dat een zekere mate van fiscale onrechtvaardigheid moet worden aanvaard. Het zou dit gezichtspunt kunnen zijn dat de Commissie tot het poneren van de geciteerde stelling heeft geroept. Wanneer het echter om de economische rationaliteit van de belastingheffing gaat, moeten wij oog hebben voor het streven van de fiscus het behoud en de expansie van onze nationale kapitaalgoederenvoorraad te verzekeren door o.a. jaarlijks slechts een zo groot deel van de totale winst tot de jaarlijkse winst te rekenen, dat de continuïteitshandhaving van de onderneming gewaarborgd blijft. Met de vraag, of belastingheffing op basis van het huidige fiscale winstbegrip — dat t.a.v. voorraadwaardering substantialistische elementen bevat, doch met betrekking tot bedrijfsmiddelen aan nominalistische beginselen vasthoudt — de continuïteitshandhaving van de onderneming al dan niet wordt gewaarborgd, verschuift de problematiek van het principiële rechtvaardigheids-criterium naar het niet minder belangrijke punt van een economisch rationele belastingheffing.

De tegenstelling tussen het standpunt van de Minister van Financiën en dat van de Commissie kan, extreem gesteld, luiden: de fiscus is bereid, via de jaarwinstbepaling, wat water der economische rationaliteit in de wijn van zijn rechtvaardigheid te doen; de Commissie wil via de slotwinstbepaling desnoods ⁴⁾ wat water der rechtvaardigheid in de wijn van haar economische rationaliteit doen.

Dat de continuïteit van een bedrijf niet kan worden gehandhaafd, zolang een belasting wordt geheven naar de maatstaf van een jaarwinstbegrip, dat nog nominalistische elementen bevat, is een stelling, die de Commissie waarschijnlijk ook niet zou willen verdedigen. Er zijn n.m.m. verschillende argumenten die pleiten voor de nodige scepsis bij het baseren van de belastingheffing op een louter bedrijfseconomisch gefundeerd winstbegrip.

Een bedrijfseconomisch winstbegrip als bijv. dat van de vervangingswaardetheorie is gebaseerd op bepaalde vooronderstellingen en het is ontworpen voor een bepaald doel. De naar de regelen van deze theorie berekende winst representeert het „verteerbaar inkomen”, d.w.z. het bedrag, dat aan het bedrijfsvermogen kan worden onttrokken, zonder dat de continuïteit wordt geschaad. Zou namelijk een groter bedrag aan het bedrijfsvermogen worden onttrokken, dan zou de handhaving van een adequaat kapitaalgoederencomplex niet mogelijk zijn ten gevolge van een liquiditeitstekort.

De continuïteit van de onderneming kan echter zeer wel gewaarborgd zijn, wanneer de ondernemer een deel van de schijnwinst verteert, indien rentabiliteits-, solvabiliteits- en liquiditeitsoverwegingen het aantrekken van een overeenkomstig bedrag aan vreemd kapitaal niet in de weg staan. Wannéer de continuïteit van de onderneming gewaarborgd is, blijkt niet objectief vast te staan; het is

⁴⁾ Zie Rapport 4, 6 en 5,3 (4).

iets, waarover men van mening kan verschillen, iets, dat in de loop van de tijd kan veranderen. Hiermede wil geenszins gezegd zijn dat de fiscus zich van de bedrijfseconomie niets moet aantrekken, doch dat de bedrijfseconomie geen winstbegrip heeft ontwikkeld, dat objectief bepaalbaar is, als het enige juiste winstbegrip kan worden gezien en derhalve ook de basis van het fiscale winstbegrip zou behoren te zijn. De belastingheffer zal echter wel het bedrijfseconomisch als juist beschouwde (jaar)winstbegrip in zoverre als basis kiezen, als daarmede gewichtige belangen van het bedrijfsleven gediend worden ⁵⁾.

Wanneer nu op grond van theoretische overwegingen geen definitieve uitspraak kan worden gedaan omtrent de invloed van een ten dele nominalistisch winstbegrip op de continuïteit van de onderneming, vervalt men al gauw in een waardering van de feitelijke situatie, zoals de Minister van Financiën en de Commissie dat gedaan hebben (Rapport 5.2 (3)). In de Memorie van Toelichting staat namelijk dat het nominalisme in het verleden dan toch maar niet die desastreuze gevolgen voor de ontwikkeling van de ondernemingen heeft gehad als de substantialisten hebben voorspeld. Volgens de Commissie hebben vele ondernemingen bedoelde desastreuze gevolgen slechts kunnen verhinderen door in grotere mate dan voorheen vreemd vermogen aan te trekken en slechts een klein deel van de berekende winst uit te keren.

⁵⁾ Dat er naast deze argumenten nog redenen van algemeen-economische aard zijn, die de keus van het fiscale winstbegrip mede bepalen, blijkt ook in het rapport (5.2 (1)). De weerlegging van het argument dat belastingheffing op basis van een nominalistisch winstbegrip uit conjunctuurpolitiek oogpunt moeilijker gemist kan worden, naarmate het parlement de Minister minder ruimte laat voor het voeren van een slagvaardige belastingtariefpolitiek, kan mij niet overtuigen; de beschikbare ruimte laat niet toe om ook op deze belangrijke aspecten in te gaan.

Daaruit blijkt dat eventuele problemen in het bijzonder in de financieringssfeer zouden liggen, iets dat ook kan worden afgeleid uit tegemoetkomingen van de fiscus aan nadelige gevolgen van een nominalistisch fiscaal winstbegrip, zoals vervroegde afschrijving en onbelaste reserves. Indien de belastingheffing volgens de Commissie geen ernstiger gevolgen heeft gehad dan bepaalde verschuivingen in de financiering van het bedrijfsleven, zou zij niet de vraag hebben gesteld „of de oorzaken van de hier te lande heersende structurele vermogensschaarste ⁶⁾ niet mede moet worden gezocht in het huidige fiscale winstbegrip”.

Zo kan men op verschillende plaatsen een duidelijke en interessante mening vinden omtrent voor- en nadelige gevolgen van een nominalistisch en substantialistisch fiscaal winstbegrip, zij het dan dat volgens schrijver dezes de voordelen van het substantialisme en de nadelen van het nominalisme in het fiscale winstbegrip te veel aandacht van de Commissie hebben gekregen.

Tot slot nog een enkele opmerking over een belangrijke complicatie, die niet in het rapport is behandeld. De Commissie is bij al haar beschouwingen stilzwijgend van de veronderstelling uitgegaan dat de belasting, geheven van de ondernemingswinst geheel ten laste van de ondernemer zou komen, m.a.w. dat het afwentelingsvraagstuk niet aan de orde komt. Het zou interessant geweest zijn, indien de Commissie haar mening in dezen duidelijk had gesteld. Zou er namelijk sprake zijn van een afwenteling van de belastingdruk — bijv. voor zover deze belastingdruk het gevolg is van het heffen van belasting over wat bedrijfseconomisch schijnwinst heet — op bijv. de consumenten, dan zou de grondslag aan het gehele betoog ontvallen.

⁵⁾s-Gravenhage.

E. L. BERG.

⁶⁾ Amsterdamse term voor kapitaalschaarste.

INGEZONDEN STUK

Heeft België de slechtst georganiseerde detailhandel van de Euromarkt?

De heer J. Vandewalle te Brussel schrijft ons:

In „E.-S.B.” van 24 augustus 1960 is een artikel verschenen van Dr. J. A. Geertman over de structuur van de Belgische detailhandel. Dit artikel bevat verschillende punten die ik wens te commentariëren.

De tekst vangt aan met de bewering dat België de slechtst georganiseerde detailhandel heeft van de Euromarkt-landen. Deze stelling geldt, aldus de auteur, in sterkere mate voor de detailhandel in levensmiddelen dan voor niet-levensmiddelen. Ik had gewenst dat Dr. Geertman deze beoordeling vergezeld had laten gaan van enkele stevige argumenten, doch in zijn tekst heb ik daar tevergeefs naar uitgezien.

Dr. Geertman citeert een tabel, welke vermeldt: inwoners per persoon, werkzaam in de detailhandel; omzet per detailhandelszaak in dollars (1950); aantal werkzame personen per detailhandelszaak. Een eerste opmerking is, dat de cijfers welke Dr. Geertman onder het hoofd „omzet per detailhandelszaak” vermeldt, dezelfde cijfers zijn die in het werk van Jeanneney voorkomen onder titel „zaken-cijfer per tewerkgestelde in de distributie”. Dit laatste gegeven is trouwens een betere benadering van de produktiviteit dan de omzet per detailhandelszaak.

De internationale vergelijking waarop Dr. Geertman steunt om de Belgische detailhandel te beoordelen vertoont verder het grote bezwaar dat zij met onvoldoende nauwkeurigheid is opgesteld. De Belgische gegevens zijn ontleend aan de telling welke in 1947 heeft plaatsgevonden. Ieder die met de distributie vertrouwd is, weet dat er zich sinds deze datum in België zeer belangrijke wijzigingen hebben voorgedaan. Een vergelijking gebaseerd op deze telling 1947 is niet meer sprekend voor de huidige situatie.

Ik heb bij de lezing van het werk van Jeanneney ook nog vastgesteld dat voor Zwitserland en Noorwegen de vermelde gegevens over het aantal detailhandelszaken dateren van vóór de tweede wereldoorlog. Dit illustreert hoe weinig „up to date” een dergelijke tabel is. In een voetnoot bij het hier besproken artikel wordt opgemerkt dat de vermelde cijfers niet volledig betrouwbaar zijn. De vraag die zich dan ook stelt is, waarom bepaalde auteurs dergelijke vergelijkingen met niet meer voorzichtigheid hanteren. De detailhandel van een land aan de hand van zulke gegevens beoordelen is niet verantwoord.

Dr. Geertman merkt verder in zijn artikel nog op dat in België het ouderwetse winkeltje met bel en toonbank overweegt en dat van een sanering nauwelijks kan worden

gesproken. Een dergelijke uitspraak is ongenueanceerd. De laatste jaren vonden belangrijke veranderingen plaats in de detailhandel.

In de periode 1948-1959 is het zakencijfer van de grootwarenhuizen verdubbeld. Ook de coöperaties boekten een bijna even grote vooruitgang. Het particulier verbruik steeg in dezelfde periode met 50 pCt. ¹⁾ Het vrijwillig filiaalbedrijf (voeding) is in België na de oorlog ontstaan doch deze vorm neemt in belangrijkheid toe. In 1959 maakten 14.630 kleinhandelaren deel uit van een vrijwillig filiaalbedrijf. Hun gezamenlijk zakencijfer bedroeg naar schatting B. fr. 9.225 mln. ²⁾

De Belgische ondernemingen met bijhuizen (voeding) bezitten 2.103 bijhuizen; zij bevoorraden 2.241 concessiehouders en 4.636 onafhankelijke kleinhandelaren. De ondernemingen met bijhuizen of filiaalbedrijven nemen één tiende van de handel in voedingswaren voor hun rekening. Volledigheidshalve dient nog vermeld dat enkele grootwarenhuizen de rol van vrijwillig filiaalbedrijf vervullen. Het is mij niet bekend hoe groot het aantal is van de aangesloten kleinhandelaren.

Deze opsomming bewijst dat er beweging is in de Belgische kleinhandel. Het ouderwetse winkeltje is op dit ogenblik niet meer zo representatief voor de kleinhandel als nog te veel wordt gedacht.

Mag ik nog op een vergissing in de tekst van het artikel wijzen? Dr. Geertman schrijft dat volgens de volkstelling van 1947 het aantal personen dat in de detailhandel zijn volledig bestaant vond, in de minderheid was ten opzichte van het aantal dat de zaak slechts als bijverdienste had. Hij vermeldt een tabel die aangeeft dat in de distributiesector 734.000 personen gedeeltelijk werkzaam zijn en 581.700 volledig. Voor de detailhandel zijn de aangehaalde cijfers 383.000 gedeeltelijk werkzame personen en 270.000 volledig werkzame. Het ligt voor de hand dat deze cijfers niet juist zijn.

Ik heb mij de moeite getroost de resultaten van de telling na te kijken. De telling verstrekt inlichtingen over de onderverdeling hoofdberoep en bijberoep bij de alleenstaande handelaren.

Alleenstaande handelaren die hun beroep uitoefenen

	als hoofdberoep	als bijberoep
Groothandel	11.139	1.594
Kleinhandel	157.730	106.354
Groot- en kleinhandel	11.981	4.267
	180.850	112.215

De telling geeft de indeling niet van de patroons met personeel welke hun handel als bijberoep uitbaten. Het zal niet verkeerd zijn te veronderstellen dat bij patroons met personeel het aantal dat hun zaak als bijberoep uitbaat gering is.

Schrijver verkondigt dat de Vlamingen anders reageren op de Nederlandse merkartikelen dan de Walen. De Vlamingen zouden het Nederlandse merkartikel afwijzen. Het is de eerste maal dat ik lees dat Vlamingen afwijzend zouden staan tegenover Nederlandse produkten. Een ver-

¹⁾ Het zakencijfer van de grootwarenhuizen in 1958 wordt geschat op B. fr. 16 à 17 mrd.; dat van de coöperaties bedroeg voor hetzelfde jaar B. fr. 6.352 mln. Het instituut Solvay schat de particuliere uitgaven voor voedingswaren op B. fr. 112 mrd. in 1958.

²⁾ Gegevens ontleend aan „Niveau de vie consommation distribution” in „Revue belge de la distribution”, octobre 1960, blz. 5.

schil in houding bij Walen en Vlamingen op dit stuk heb ik nooit vastgesteld.

Dr. Geertman merkt verder nog op, dat de Belgische werkende vrouwen hun aankopen niet kunnen doen in grootwarenhuizen ten gevolge van het ontbreken van een winkelsluitingswet. Hij vergeet dat de grootwarenhuizen 's middags niet sluiten en dat de invoering van de vijfdaagse werkweek, welke niet van toepassing is in de kleinhandel, de zaterdag tot de belangrijkste koopdag heeft gemaakt. Het doen voorkomen, alsof de werkende vrouwen slachtoffers zijn van de duurere kleinhandelszaken is een al te eenvoudige voorstelling.

NASCHRIFT

1. Ten opzichte van bijv. Nederland en Duitsland is het vrijwillig filiaalbedrijf in België van weinig betekenis.

Het vrijwillig filiaalbedrijf „De Spar”, dat de strengste regels heeft, maakt in België minder voortgang dan de lossere systemen.

2. Van de Belgische ondernemingen met bijhuizen is bekend, dat deze bijhuizen (filialen) van zeer geringe omvang zijn. Eerst in de laatste maanden begint bij één van deze ondernemingen door de oprichting van super markets een kentering op te treden.

3. De stelling, dat de Vlamingen merkartikelen, die duidelijk van Nederlandse oorsprong zijn, niet gemakkelijk kopen, kreeg adhesie van een Nederlandse fabriek en een Belgische grossier.

Tilburg.

Dr. J. A. GEERTMAN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt.

Een hoorn des overvloeds, aldus kan de Nederlandse geldmarkt in de laatste weken worden gekarakteriseerd. Voor de vragers is dit zonder twijfel een aangename situatie. Ofschoon aanbieders graag zaken doen en voldoende middelen hiervoor een voorwaarde vormen, kan de omvang hiervan toch te groot zijn. In plaats van veel, betekent dit op de geldmarkt geen of althans weinig zaken. In callgeld gaat nauwelijks iets om; de handel in schatkistpapier op de discontomarkt geeft eveneens slechts flauwe tekenen van leven. Dit laatste niet alleen omdat de hierop plaatsvindende interbancaire nivelleringstransacties volledig ontbreken, maar ook omdat op de functie van deze markt als financieringsorgaan een verminderd beroep wordt gedaan. De Staat heeft namelijk tot dekking van bepaalde financieringsbehoeften steeds een bedrag aan papier uitstaan. Jaar op jaar krimpt dit bedrag in. Eind 1958 stond f. 3.818 mln. uit, eind 1959 f. 3.458 mln., ultimo 1960 f. 3.077 mln. en 13 februari jl. f. 2.968 mln. Dat voor de emissie van een staatslening de afgifte van papier wordt gestaakt is begrijpelijk, doch biljetten zijn al sedert 18 oktober vorig jaar niet verstrekt en ook met tenders van promessen is de Agent niet scheutig. De markt voor kasgeldleningen tenslotte, die in verband met de ver voortschreden consolidatie van de gemeentelijke vlottende schuld al geruime tijd sterk in omvang was verminderd, ligt ook thans vrijwel verlaten. Het geldmarktpersoneel zal zich echter troosten met het zekere weten, dat nergens de omstandigheden zo snel kunnen veranderen als juist op hun domein.

Met het bekend worden van de december-cijfers is komen vast te staan dat in 1960 de toeneming van de kredietverlening der banken aan de private sector f. 603 mln. heeft bedragen. Het vierde kwartaal alleen droeg al met f. 343 mln. tot dit cijfer bij. Deze groei is, wanneer hij zo door zou gaan, te geforceerd.

Kapitaalmarkt.

Er is langzamerhand bijkans geen bedrijfstak in Nederland, waar thans niet over samenwerking en fusie wordt gedacht en gesproken. In de metaalindustrie bleiden de Ver. Machinefabrieken, zelf reeds een kind van fusie, de belangen uit door Frans Smulders over te nemen. In de bierproductie hebben Z.H.B. en D'Oranjeboom elkaar gevonden. B.P.M., Hoogovens en Kon. Ned. Zout denken sterk over gezamenlijk optreden in de kunstmeststoffabricage. De Kon. Ned. Zout gaat daarnaast deelnemen in een zoutbedrijf in Noord-Duitsland. In de rijwiellindustrie is H. Burgers in gesprek met een vooralsnog onbekende partner, doch de anderen schijnen ook hard te studeren. K.L.M. en Viasa uit Venezuela hebben de handen ineen geslagen. Op het financiële terrein neemt Amstleven de Arnhemse Verzekeringmaatschappij over en doet H.B.B. een bod op Do lar Obligatie Dépot. Een lange lijst voor veertien dagen. Het is duidelijk dat Nederland niet alleen een grotere spreiding in zijn industrie aanbiengt doch daarnaast door concentratie een aantal grote krachtige eenheden aan het bouwen is.

De emissie-oogst voor januari heeft f. 117,7 mln. bedragen. Als steeds overheersen de obligatie-uitgiften met f. 115,2 mln. verre. De Bank voor Nederlandsche Gemeenten gaf met ruim f. 98 mln. weer eens de toon aan. Trouwens, nu de Staat voorlopig gedekt schijnt, doet deze Bank 28 februari opnieuw een beroep en wel voor f. 100 mln., $4\frac{1}{4}$ pCt. tegen $99\frac{3}{4}$ pCt. Een de aandacht trekkende emissie gaat De Schelde plaatsen. Zij komt met een in gewone aandelen converteerbare 5 pCt. preferente aandelenemissie van bijna f. 2,4 mln. De snel groeiende Middenstandsbank zorgt op het bankterrein voor nieuw materiaal door f. 6,3 mln. te gaan uitgeven. De Staat is hoofdaandeelhouder, doch de Minister van Financiën wenst klaarblijkelijk het absolute bedrag van zijn aandelenbezit niet al te zeer uit te breiden. Vandaar opnieuw toepassing van een reeds eerder gebruikte methode, nl. aftcting van een deel van het oude aandelenbezit en het gebruik van de opbrengst voor de storting op de nieuwe inschrijving.

Tegenover het vele gunstige nieuws de zwarte zijde van het leven. Philips zag zijn deelreminingen in Cuba verloren en de K.L.M. was gedwongen het dividend te verlagen.

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	29 dec. 1960	H. & L. 1961	3 febr. 1961	17 febr. 1961
Algemeen	395	434 — 391	430	435
Intern. concerns	564	617 — 555	611	621
Industrie	329	367 — 331	365	362
Scheepvaart	176	204 — 177	195	201
Banken	220	237 — 218	234	235
Handel enz.	149	163 — 150	162	162

Bron: A.N.P. - C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.	29 dec. 1960	3 febr. 1961	17 febr. 1961
Kon. Petroleum	f. 123,10	f. 146,40	f. 144,50
Philips G.B.	1.183 $\frac{3}{4}$	1.144	1.210
Unilever	785	886	890
Hoogovens, n.r.c.	789	894	900
A.K.U.	486 $\frac{1}{2}$	534	532 $\frac{1}{2}$
Kon. Ned. Zoutind., n.r.c.	1.035	1.199	1.175
Zwanenberg-Organon	870	949	954
Rotterd. Droogdok	467	495 $\frac{1}{2}$	523
Robeco	f. 237	f. 248,50	f. 250,50
Amsterd. Bank	392	400	384 $\frac{1}{2}$

	29 dec. 1960	3 febr. 1961	17 febr. 1961
New York.			
Dow Jones Industrials	616	653	652
Rentestand.			
Langl. staatsobl. a)	4,20	4,18	4,13
Aand.: internationalen a)	2,80		
lokalen a)	3,38		
Disconto driemaands schatkist- papier	1,50	1 $\frac{3}{16}$	1 $\frac{1}{16}$ - 1 $\frac{1}{16}$

a) Bron: Veertiendaags beursoverzicht Amsterdamsche Bank.

C. D. JONGMAN.

RECENTE PUBLIKATIES

Cebuco: Inkomensverdeling van de Nederlandse bevolking.
Uitgave Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit van de Nederlandse Dagbladpers. Amsterdam 1960, 53 blz., f. 6,25.

Dit boekje begint met een overzichtje van enkele belangrijke inkomensbegrippen en een korte beschouwing over de betekenis der inkomensanalyse voor het markt-onderzoek. Wat uitvoeriger wordt de constante van Pareto behandeld. Het statistisch gedeelte bevat voor Nederland, de afgeronde provincies, de verzorgingscentra en de verzorgingsgebieden gegevens over het aantal belastingplichtigen en hun inkomens per inkomensklasse en het gemiddeld inkomen per belastingplichtige. Voor Nederland en de verzorgingsgebieden is tevens het gemiddelde inkomen per belastingplichtige in iedere inkomensklasse berekend. De cijfers hebben betrekking op 1955; ter vergelijking zijn van de gemiddelde inkomens ook de gegevens over 1950 vermeld. Op de laatste bladzijden wordt de inkomensverdeling per afgeronde provincie grafisch voorgesteld volgens de methode van Pareto. In de toelichting daarop wordt een methode aan de hand gedaan om met behulp dezer voorstellingen bij benadering het aantal belastingplichtigen in een willekeurige inkomensklasse te bepalen.

Dr. A. M. Lucas: Organisatie van de onderneming. Uitg. Waltman, Delft 1960, 208 blz.

In deze vierde druk van het bekende boek van Dr. Lucas zijn enkele kleine aanvullingen en verduidelijkingen aangebracht. Verder is het aantal aan diverse examens ontleende opgaven uitgebreid. Inhoud: inleiding, de grootte van de bedrijfshuishouding, de vestigingsplaats van het bedrijf, de ondernemingsvorm, de combinatiebeweging, overheidsbemoeiingen, organisatievormen, de stelsels van Taylor en Fayol, de technische functie, de beloning van de arbeid, de commerciële functie en een aantal opgaven.

P. den Boer: De belastingheffing in de Euromarktlanten.
N.V. Uitg. Mij. AE. E. Kluwer, Deventer zonder jaartal, 152 blz., f. 7,50.

Van elk der Eurmarktlanten vindt men in dit boekje, dat is vertaald en bewerkt door P. den Boer en ingeleid door Mr. J. van Hoorn Jr., een door een deskundige samengesteld overzicht van de resp. belastingstelsels. Het boekje is bedoeld om een overzicht van de belastingheffing in elk der zes landen afzonderlijk te geven; een systematisch overzicht van overeenkomsten en verschillen in de belastingstelsels kan men eventueel zelf ontdekken. Een praktisch boekje, wanneer men zich maar goed bewust is van het feit dat belastingpercentages e.d. veelvuldig worden gewijzigd.

D. J. Muller: *De nieuwe belastingontwerpen. Verschillen tussen nu en straks.* N.V. Uitg. Mij. AE. E. Kluwer, Deventer zonder jaartal, 56 blz. f. 2,75.

Achtereenvolgens worden op zeer goede en leesbare wijze behandeld de ontwerpen van wet op de inkomstenbelasting, vermogensbelasting, loonbelasting, dividendbelasting en vennootschapsbelasting. Van de belangrijkste punten wordt verteld dat zij ongewijzigd zijn gebleven dan wel hoe zij in de ontwerpen zijn geregeld. Ingrijpende wijzigingen in de bestaande regelingen worden met tekst uit de Memorie van Toelichting op het relevante wetsontwerp „officieel toegelicht”.

Nederlandsche Particuliere Rijnvaart-Centrale: Beschrijving van Westeuropese vaarwegen. Ned. Uitgeversmaatschappij N.V.; Leiden 1960, 1.031 blz., 9 kaarten en 119 tekeningen.

Op een zeer overzichtelijke wijze geeft dit boek over alle vaarwegen en havens in Nederland, België, Noord-Frankrijk en Noord-Zwitserland allerlei nuttige gegevens: de geografische ligging, de afmeting van een vaarweg, de daarin voorkomende kunstwerken, de tonnage en de klasse-indeling. Aansluitende vaarwegen worden op uitvoerige wijze beschreven, evenals de diverse havenaccommodaties. Opmerkingen betreffende de waterhoogten, verschromdies doorvaartrechten, ligplaatsen e.d. besluiten de beschrijving van elke waterweg en haven. Voor een groot aantal belangrijke rivieren en havens worden situatietekeningen gegeven. Het boek, door de Nederlandsche Particuliere Rijnvaart-Centrale ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan uitgegeven, is een lijvige en waardige jubileumuitgave geworden, dat de belangstellenden ten zeerste kan worden aanbevolen.

STATISTIEKEN

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN ^{1) 2)}

	1948 = 100	1958	1959	1960			
				aug.	sept.	okt.	nov.
Voedingsmiddelen:							
Plantaardige	138	147	129	126	126	126	126
Dierlijke	104	113	99	101	106	105	
Totaal voedingsmiddelen	120	129	113	113	115	114	
Grondstoffen voor:							
Houtwaren	148	141	156	156	156	157	
Chemische produkten	119	112	106	104	106	106	
Textielwaren	119	114	117	118	118	118	
Leer en Leerwaren ..	114	151	126	124	123	125	
Metaalwaren	155	154	158	158	157	156	
Papier	113	108	111	111	111	111	
Hulpstoffen	222	211	205	206	205	206	
Totaal grond- en hulpstoffen	172	168	166	166	166	166	
Afgewerkte produkten:							
Glas, aardewerk enz.	169	170	172	172	172	173	
Houtwaren	120	118	121	121	121	121	
Chemische produkten ..	129	127	124	123	123	123	
Textielwaren	132	129	132	132	132	132	
Leer- en Rubberwaren ..	136	141	143	143	144	144	
Metaalwaren	144	145	146	147	147	147	
Papierwaren	150	147	146	147	147	147	
Gefabriceerde voedings- en genotmiddelen	142	141	139	139	140	140	
Overige produkten ..	141	161	146	145	147	146	
Totaal afgewerkte produkten ..	139	139	138	138	138	138	
Algemeen indexcijfer	141	142	137	137	137	137	

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

HOOFDPOSTEN VAN DE GECOMBINEERDE BALANSEN VAN DE 33 REPRESENTatieve, RESP. 4 GROTE NEDERLANDSE HANDELSBANKEN ^{1) 2)}

(in miljoenen guldens)

	33 banken ³⁾		4 banken		29 banken	
	nov. 1960	dec. 1960	nov. 1960	dec. 1960	nov. 1960	dec. 1960
Kas, Ned. Bank, kas-siers, giro-inst.; uitgezette daggeldleningen	1.074,7	828,1	586,2	502,0	488,5	326,1
Nederlands schatkistpapier	1.326,5	1.190,3				
Nederlandse schatkistcertificaten	1.110,6	1.110,6	1.864,7	1.726,7	572,4	—
Ander overheidspapier (incl. buitenlands schatkistpapier)	324,0	289,4	200,1	180,1	132,9	109,3
Bankiers (nostro) ⁴⁾	1.656,1	1.471,7	1.199,4	1.094,2	456,7	377,5
Debiteuren, Overheid ⁵⁾	211,8	267,4	181,9	226,6	29,9	40,8
Debiteuren, overige ⁶⁾	4.413,9	4.559,7	2.733,2	2.836,6	1.680,7	1.723,1
Deposito's en spaargelden ⁷⁾	3.673,2	3.695,2	2.282,6	2.303,7	1.390,6	1.391,5
Creditsaldi van banken ⁸⁾	706,0	683,1	462,2	495,1	243,8	188,0
Creditsaldi van cliënten ⁹⁾	4.688,8	4.503,7	3.246,9	3.139,8	1.441,9	1.363,9
Opgenomen gelden ¹⁰⁾	284,1	152,2	128,5	39,1	155,6	113,1
Balanstotaal	11.516,0	11.163,3	7.405,4	7.249,8	4.110,6	3.913,5

¹⁾ Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

²⁾ Amsterdamse Bank; Nederlandsche Handel Mij. (Ned. bedrijf); Rotterdamsche Bank en Twentsche Bank.

³⁾ Van de 33 handelsbanken is een meer gespecificeerde Maandstatistiek in de Ned. Staatscourant en zal worden opgenomen in de Opgevoerde van het financieelwezen.

⁴⁾ Nostro-saldi bij banken in binnen- en buitenland.

⁵⁾ Kredietverlening aan Nederlandse provincies, gemeenten en waterschappen.

⁶⁾ Wissels, voorschotten tegen effecten en schatkistpapier; kredietverlening onder garantie van Nederlandse overheidslichamen; voorschotten aan kredietinstellingen; kredietverlening aan ondernemingen waarin is deelgenomen; kredietverlening aan anderen.

⁷⁾ Deposito's voor één maand of langer, spaargelden of gelieerde spaarbank.

⁸⁾ Creditsaldi van banken, loro en overige creditsaldi van banken.

⁹⁾ Creditsaldi van cliënten in guldens; creditsaldi in valuta.

¹⁰⁾ Opgenomen daggeldleningen; andere opgenomen gelden.

WERKLOOSHEID, AANVULLENDE WERKGELEGENHEID EN OPENSTAANDE AANVRAGEN VAN WERKGEVERS

	31 okt. 1960	30 nov. 1960	31 dec. 1960	jan. 1961
Mannelijke arbeidsreserve	27.800	33.000	49.100	58.300
w.v. werklozen	25.700	30.400	44.200	49.500
arbeiders op aanvullende werken	2.100	2.600	4.900	8.800
Mannelijke arbeidsreserve gesplitst naar enkele der belangrijkste beroepsgroepen:				
Bouwwakarbeiders	2.400	4.700	9.400	12.200
Metaalbewerkers	1.000	1.100	1.400	1.500
Landbouwpersoneel	1.000	2.200	7.700	10.700
Handelsspersoneel	1.000	1.000	1.100	1.200
Verkeerspersoneel	2.600	2.800	3.100	3.800
w.v. hotelpersoneel	1.600	1.700	1.600	1.700
Kantoorpersoneel, ambtenaren en onderwijzend personeel	1.500	1.300	1.400	1.300
Losse arbeiders	2.100	3.000	6.200	7.900
Minder geschikten	13.800	14.200	14.900	15.300
Mannelijke arbeidsreserve gesplitst naar provincie:				
Groningen	2.500	3.200	5.900	7.400
Friesland	2.300	3.300	5.500	7.200
Drenthe	2.400	3.200	5.900	6.700
Overijssel	2.100	2.900	4.400	5.200
Gelderland	2.400	2.800	3.700	4.300
Utrecht	1.200	1.200	1.400	1.600
Noord-Holland	3.800	4.100	5.100	5.700
Zuid-Holland	5.100	5.400	6.400	6.900
Zeeland	900	1.100	2.100	2.800
Noord-Brabant	3.400	4.000	6.500	7.800
Limburg	1.700	4.200	2.200	2.700
Werkloze vrouwen	4.800	4.300	4.400	
Openstaande aanvragen van werkgevers	99.900	95.000	90.900	91.700
w.v. voor mannen	63.400	59.300	55.400	55.300
voor vrouwen	36.500	35.700	35.500	36.400

¹⁾ Gegevens afgerond op honderdtallen.

²⁾ De „minder geschikten” zijn sedert 31 januari 1956 niet meer in de cijfers der vrouwenklassen begrepen, doch wel in de totaalcijfers mannen en vrouwen.

Bron: Statistisch Bulletin C.B.S.

N.V. BANK VOOR NEDERLANDSCHE GEMEENTEN

gevestigd te 's-Gravenhage

UITGIFTE VAN

f 100.000.000.— 4¹/₄ pCt. 25-jarige Obligaties 1961

Grootte der stukken: nominaal f 1000.— en f 500.—.

Na de toewijzing kunnen desgewenst, in de plaats van obligaties, schuldregisterinschrijvingen, groot tenminste nominaal f 100.000.—, worden verkregen.

Ondergetekende bericht, dat de inschrijving op bovengenoemde uitgifte zal zijn opengesteld op

DINSDAG 28 FEBRUARI 1961

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur

TOT DE KOERS VAN 99³/₄ pCt.

bij de kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage, voorzover in genoemde plaatsen gevestigd, van:

Rotterdamsche Bank N.V.

De Twentsche Bank N.V.

Amsterdamsche Bank N.V.

Incasso-Bank N.V.

Lippmann, Rosenthal & Co.

R. Mees & Zoonen

Nationale Handelsbank N.V.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

H. Oyens & Zonen N.V.

Pierson, Heldring & Pierson

Hope & Co.

alsmede **ten kantore der Vennootschap**

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 21 februari 1961.

Opneming van deze lening in de beursnotering te Amsterdam en Rotterdam zal worden aangevraagd.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede, in beperkte mate, de statuten en het laatste jaarverslag, zijn bij bovenstaande inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

's-Gravenhage, 21 februari 1961.

N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten.

Efficiency

bespoedigt uw contacten met gegadigden.

Indien uw telefoonnummer in uw annonce moet

worden opgenomen, vermeld dan tevens het **NETNUMMER**.

CALTEX

PETROLEUM MAATSCHAPPIJ (NEDERLAND) N.V.

Op de Economisch-Statistische Afdeling bestaat plaatsingsmogelijkheid voor een

ECONOMISCH DOCTORANDUS

Leeftijd van 25—30 jaar, bij voorkeur met enige praktijkervaring op het gebied van statistisch-economische analyse.

Sollicitaties gelieve men te richten aan de Employee Relations Manager, Conradkade 178, Den Haag.

Afspraken voor een persoonlijke sollicitatie kunnen worden gemaakt op telefoonnummer 070-614471 toestel 284.

Economist,

preferably with experience in oil, for research and advisory services in Europe. Salary open. Please submit full résumé to H. J. Frank, 9 rue Chanez, Paris 16e.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van

Prof. P. Hennisman,
Prof. A. M. de Jong,
Prof. F. J. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart
Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f. 22,50;
fr. p. post f. 23,60; voor studenten f. 19,—; fr. per post f. 20,10.

★

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

Het Bestuur van de
VEREENIGING TER BEVORDERING VAN DE
BELANGEN DES BOEKHANDELS

te
AMSTERDAM (W-2)

roept sollicitanten op voor de functie van

chef administratie

die onder directe verantwoordelijkheid tegenover het Bestuur de dagelijkse leiding moet geven aan de administratie van de Vereeniging.

De kandidaat moet in staat zijn, actief mede te werken aan de modernisering van de administratie, welke gaande is.

Opleiding: Diploma Middelbare School 5-jarige cursus; diploma S.P.D. I en II of diploma M.O.-Boekhouden; ruime praktische ervaring in het voeren van een moderne administratie, het opstellen van periodieke overzichten en het opmaken van de jaarstukken.

Leeftijd: 30-45 jaar.

De honorering nader overeen te komen; deze zal bij gebleken geschiktheid in overeenstemming zijn met het belang, dat aan de functie wordt gehecht.

De kandidaat moet bereid zijn, zich aan een psycho-technisch onderzoek te onderwerpen.

Eigenhandig geschreven, uitvoerige sollicitaties te richten tot het bestuur van bovengenoemde Vereeniging, Jan Tooropstraat 109, Amsterdam-W.2

Bij de Financiële Dienst bestaat de
mogelijkheid tot plaatsing van een

ACADEMISCH GEVORMD BEDRIJFSECONOOM

ter assistentie van de Chef
van de afdeling Boekhouding en Financiën.

Leeftijd tot 35 jaar.

Sollicitaties te richten aan de
2e afdeling van de Dienst van Personeelzaken
der N.V. Nederlandsche Spoorwegen
Utrecht.

NEDERLANDSCHE MIDDENSTANDBANK N.V.

Gevestigd te Amsterdam

Uitgifte van

f. 6.335.200.- gewone aandelen

in stukken van nominaal f. 800.- en f. 80.- aan toonder (waarvan f. 3.506.400.- nominaal op inschrijvingscondities is geplaatst bij de Staat der Nederlanden), ten volle delende in de winst over het boekjaar 1961 en volgende jaren.

Ondergetekende bericht dat zij de inschrijving op

f. 2.828.800.- gewone aandelen in stukken van f. 800.- en f. 80.-

openstelt uitsluitend voor houders van claims van aandelen en onder-aandelen op

vrijdag 24 februari 1961

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

tot de koers van 100 pCt.

bij haar kantoren te

Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 15 februari 1961. Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

NEDERLANDSCHE MIDDENSTANDBANK N.V.

Amsterdam, 15 februari 1961

NEDERLANDS-NIEUW-GUINEA

Bij de Dienst van GEZONDHEIDSZORG in Nederlands-Nieuw-Guinea ontstaat binnenkort een vacature in de betrekking van

REFERENDARIS

voor een functionaris die zal worden aangesteld als Secretaris van de Directeur. Standplaats Hollandia.

Gevraagd: een JURIST of ECONOMOOR met ruime administratieve ervaring. Leeftijd omstreeks 35 jaar.

Bezoldigingsschaal: f 710,— tot max. f 1.315,— p.m. Inpassing in deze schaal naar gelang van ervaring.

Duurtetoeslag: gehuwden 17½%, ongehuwden 5%.

Kindertoelage: 10% per kind tot 21 jaar tot max. f 100,— per kind per maand.

Tegemoetkoming in de uitrustingskosten: gehuwden f 3.000,—, ongehuwden f 2.000,—.

Dienstverband: kortverbandovereenkomst voor drie jaar met na afloop belastingvrije uitkering van een kortverbandtoelage ad 25% der genoten bezoldiging en een bonus ad één maand laatstgenoten bezoldiging per vol jaar der overeenkomst, of uitzending in vaste pensioengerechtigde dienst met aanspraak op periodiek buitenslands verlof.

Uitvoerige schriftelijke sollicitaties met opgave referenties worden gaarne ingewacht bij de Afd. Pers. Zaken van de Directie Financiële en Economische Zaken voor Nederlands-Nieuw-Guinea, Plein no. 1, Den Haag.

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

♦♦♦♦♦

**Alle Bank- en Effectenzaken
Beleggingsadviezen**

Herengracht 448-454 • Amsterdam • Telef.: 221155

N.V. LEVENSVZERKERING- MAATSCHAPPIJ NILLMIJ

te 's-Gravenhage heeft gelegenheid tot
plaatting van een

JONG ECONOMOOR

in de functie van

MEDEWERKER AFDELING BELEGGINGEN

Binnen de lijnen, door de afdelingschef aan te geven, zal hij zich bezig houden met de bestudering van conjuncturele en bedrijfseconomische problemen, mede ter voorbereiding van rapporten ten behoeve van de directie. Deze werkzaamheden worden verricht in het kader van onderzoek van gegevens betreffende lopende en voorgestelde leningen en deelnemingen alsmede van fondsen-analyse. Daarnaast zal hij een taak krijgen bij de opstelling van de maandelijksse liquiditeitsoverzichten.

Eigenhandig (niet met ballpoint) geschreven brieven met inlichtingen over leeftijd, opleiding en praktijk en vergezeld van een recente pasfoto vóór 6 maart a.s. aan de Nederlandse Stichting voor Psychotechniek, Wittevrouwenkade 6, Utrecht, onder nummer E.S.B. 13575.

HOOGOVENS IJMUIDEN

Bij de Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V. en aangesloten bedrijven te IJmuiden bestaan in verband met de voortgaande uitbreidingen enkele vacatures voor

bedrijfseconoom

Eigenhandig geschreven sollicitaties met beschrijving van opleiding en levensloop worden, vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer ESB 563, ingewacht bij de afdeling Personeelszaken Beambten.

De vacatures betreffen stafwerkzaamheden van algemeen organisatorische, bedrijfseconomische en administratieve aard.

In aanmerking komen zowel academici met enige ervaring in het bedrijfsleven als pas afgestudeerden.

Leeftijd: bij voorkeur niet hoger dan 30 jaar.

Voor vacerende functies en beschikbare krachten

op hoog niveau zijn de advertentiekolommen van „Economisch-Statistische Berichten” het aangewezen medium:

1e) Omdat Uw annonce onder de aandacht komt van stafrsoneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt gelezen door diegenen, die de zakelijk belangrijke beslissingen nemen, of daarbij van grote invloed zijn.

N.V. NATIONAAL BEZIT VAN ANDEELEN KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ DE SCHELDE

gevestigd te Vlissingen

UITGIFTE van

nominaal f 2.384.000,-

5 pct. preferente in gewone aandelen converteerbare aandelen,

in stukken groot nominaal f 1000,- aan toonder,
desgewenst in onderaandelen groot nominaal f 100,- aan toonder,
gerechtigd tot het dividend over het boekjaar 1961 en volgende boekjaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen; uitsluitend voor houders van gewone aandelen, hetzij in de N.V. Koninklijke Maatschappij „de Schelde”, hetzij in de N.V. Nationaal Bezit van Aandeelen Koninklijke Maatschappij De Schelde, en/of certificaten van gewone aandelen N.V. Nationaal Bezit van Aandeelen Koninklijke Maatschappij De Schelde, openstellen op

DINSDAG 28 FEBRUARI 1961,
van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hun kantoren te **Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Vlissingen,**

tot de koers van 150 pct.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 16 februari 1961.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de kantoren van inschrijving.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V. ROTTERDAMSCH E BANK N.V.

Amsterdam
Rotterdam, 16 februari 1961.